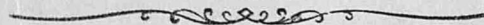

CONVORBIRI LITERARE.

ANUL VI.

1 APRILIE 1872 — 1 MARTIE 1873.

Redactor: JACOB NEGRUZZI.

I AȘI.

TIPOGRAFIA NATIONALA.

1873.

CONVORBIRI LITERARE.

Apare la 1 a fie-cărei luni.

Abonamentul pe un an pentru România liberă 1 galben; pentru Austria 6 fl; pentru Germania 15 Franci; pentru Svițera, Belgia și Italia 20 franci; pentru Franța și Spania 25 franci.
Abonamentele se fac numai pe un an întreg, în Iași la Tipografia Națională și la redacțiune, în București la librăria Soccec et Comp.; în toate celelalte orașe din România a biourile postale.

SERMANUL DIONIS.

NOVELA.

..... și tot astfel dacă închid un ochiu văd mâna mea mai mică decât cu amândoi. De aș avea trei ochi aș vedea-o și mai mare, și cu cât mai mulți ochi aș avea cu atata lucrurile toate dimprejurul meu ar părea mai mari. Cu toate acestea născut cu mii de ochi în mijlocul unor aretări colosale, ele toate în raport cu mine, păstrându-și proporțiunea nu mi-ar părea nici mai mari, nici mai mici de cum imi par azi. Să ne'chipuim lumea redusă la dimensiunile unui glonte, și toate celea din ea scăzute în analogie, locuitorii acestei lumi, presupunându-i dotați cu organele noastre, ai pricepe toate celea absolut în felul și în proporțiunile, în care le pricepem noi. Să ne-o inchipuim, *caeteris paribus*, înmiit de mare — acelaș lucru. Cu proporțiuni neschimbate — o lume înmiit de mare și alta înmiit de mică ar fi pentru noi tot atât de mare. Și obiectele ce le vedem privite c'un ochiu, sunt mai mici; cu amândoi — mai mari; cât de mari sunt ele absolut? — Cine știe, dacă nu trăim într'o lume microscopică și numai făptura ochilor noștri ne face s'o vedem în mărimea în care o vedem? Cine știe dacă nu vede fie-care din oameni toate celea într'alt fel, și nu aude fie-care sunet într'altfel — și numai limba, numirea într'un fel a unui obiect, ce unul îl vede așa, altul altfel, îi *unește* în înțelegere. — Limba? — Nu. Poate fie-care vorbă

sună diferit în urechile diferiților oameni — numai individul, acelaș rămânând, o aude într'un fel.

Și într'un spațiu inchipuit ca fără margini, nu este o bucată a lui, ori cât de mare și ori cât de mică ar fi, numai o picătură în raport cu nemărginirea? Asemenea în eternitatea fără margini nu este ori ce bucată de timp ori cât de mare sau ori cât de mică, numai o clipă suspendată? Și eată cum. Presupunind lumea redusă la un bob de rouă și raporturile de timp, la o picătură de vreme, seculii din istoria acestei lumi microscopice ar fi clipite, și în aceste clipite oamenii ar lucra tot atâta și ar cugeta tot atâta ca în evii noștri — evii lor pentru ei ar fi tot atât de lungi, ca pentru noi ai noștri. În ce nefinire microscopică s'ar pierde milioanele de infusorii ale acelor cercetători, în ce înfinire de timp clipa de bucurie — și toate acestea toate ar fi — tot astfel ca și azi. —

... În faptă lumea-i visul sufletului nostru. — Nu există nici timp, nici spațiu — ele sunt numai în sufletul nostru. Trecut și viitor e în sufletul meu, ca pădurea într'un simbur de ghindă, și infinitul asemenea, ca reflectarea cerului înstelat într'un strop de rouă. Dacă am afla misterul prin care să ne punem în legătură cu aceste două ordini de lucruri, care sunt ascunse în noi, mister pe care l'au posedat poate magii egipteni și asirieni, atunci în adâncurile sufletului coborîndu-ne, am putea trăi aievea în trecut și am putea locui lumea stelelor și a soarelui. Păcat că știința necromanției și cea a astrologiei s'au pierdut — cine știe câte mistere ne-ar fi descoperit în această privință! Dacă lumea este un vis — de ce n'am putea să

coordonăm șirul fenomenelor sale cum voim noi? Nu e adevărat că există un trecut — consecutivitatea e în cugetarea noastră — cauzele fenomenelor, consecutive pentru noi, aceleași în totdeauna, există și lucrează simultan. Să trăesc în vremea lui Mircea cel mare sau a lui Alecsandru cel bun — este oare absolut imposibil? — Un punct matematic se pierde în nemărginirea dispozițiilor lui, o clipă de timp în împărțibilitatea sa infinitesimală care nu incetează în veci — În aceste atome de spațiu și timp, cât infinit! — Dacăș pute și eu să mă pierd în infinitatea sufletului meu, până în cea fasă a emanațiunii lui, care se numește epoca lui Alecsandru cel bun de exemplu... și cu toate acestea

Cu drept cuvânt cetitorul va fi clătit din cap și va fi întrebat — prin mintea cărui muritor treceau acestea idei? Existența ideală a acestor reflecțiuni avea de izvor de emanațiune un cap cu plete de o selbătăcită neregularitate, infundată într'o căciulă de miel. Era noapte și ploaea cădea mărunță pe stradele nepavate, strimte și noroioase, ce trec prin noianul de case mici și reu zidite, din care consistă partea cea mare a capitalei Romaniei și prin bălțile de noroiu, ce improșcau pe cutezătorul, ce se incredea perfidelor unde, treceau niște ciubote mari, cărora nu le-ar fi pasat nici de potop — cu atât mai virtos că aveau tureci, care îngropau în ele pantalonii individului conținut, îndată ce timpul devenea problematic, Umbra eroului nostru dispărea prin șiroaiele ploaei, care dederă capului seu aspectul unui berbece ploat, și te mirai ce mai resistă torentelor de ploae — hainele lui ude — sau metafisica. De prin crișme și prăvălii pătrundea prin ferestrele cu multe geamuri, mari și nespălate, o lumină murdară, mai slăbită încă prin stropii de ploae ce inundase sticlele.—Pe ici pe colo trecea câte un romanțios fluerând; câte un mitocan cu capul lulea de vin își făcea de vorbă cu păreții și cu vântul; câte-o femeie cu fața infundată în capșon își desfășura trecătoarele umbre prin spațiul neguros, asemenea zeilor întunecați din epopeele nordice... Dintr'o crișmă deschisă s'auzea o vioară schingiuită. Metafisicul nostra se apropiă să se uite și razele pătrunseră prin ușă și-i loviră fața. Nu era un cap urit acela a lui Dionis. Fața

era de acea dulceață vênătă albă ca și marmura în umbră, cam trasă fără a fi uscată, și ochii tăiați în forma migdalei erau de acea intensivă voluptate, pe care o are catifeaoa neagră. Ei inotau în orbitele lor—un zimbet fin și cu toate astea atât de inocent trecu peste fața lui la spectacolul ce-l privea.—Ce era adică: Un băet de țigan cu capul mic într'o pălărie a căror margini erau simbolul nimerit al nemărginirii, cu ciubote în care ar fi încăput întreg, și într'un surtuc lung de-i ajungea la călcăi și care fără indoeală nu era al lui, schin-juea c'un arcuș ce rămăsese în câte-va fire de păr și cu degetele uscate, mișca niște coarde false, care țiriau nervos, eară împrejurii framânta pământul un Ungur lung, cu picioarele goale băgate în papuci mari impluți cu paie. Ori cât de neplăcut să fi fost spectacolul pentru simțul estetic al călătorului meu, el avu o influință salutară asupra eroului nostru, care trezit din fantasiile sale metafisice, băgă de samă că ploaea-l udase până la piele. El intră într'o cafenea dealături, ca să se usuce. Ridicându-și căciula cea mițoasă, vedem o frunte atât de netedă, albă, corect boltită, care coincide pe deplin cu fața într'adever plăcută a ténărului meu. Pêrul numai cam pre lung curgea în vițe până pe spate, dar uscăciunea neagră și selbatecă a pêrului contrasta plăcut cu fața fină, dulce și copilărească a băietanului. Iși puse în cuiu paltonul ud, și la aroma îmbetătoare a unei cafele turcești, ochii lui cei moi și străluciți se pierdură ear în acea intensivă visătorie, care stă câte-odată atât de bine băieților, pentru-că serioșitatea contrastează totdeauna plăcut cu fața de copil. Intre acești muri afumați, plini de mirosul tutunului, de trăncănirea jucătorilor de domino și de cadențata bătaie a unui orologiu de lemn, ardeau lămpi somnoroase respândind dungi de galbenă lumină prin aerul apăsât. Dionis făcea c'un creion un calcul matematic pe masa veche de lemn lustruit și adesea suridea. Surisul său era foarte inocent, dulce l'am pute numi, și totuși de o profundă melancolie. Melancolia în vârsta lui este semnul caracteristic al orfanilor;—el era orfan, o existență—cum sunt multe la noi—fără de speranță și afară de aceea determinat prin naștere la nepositivism. În introducerea acestor șiruri am surprins unele din cugetările care-l preocupau în genere—și c'un a-

semenea cap omul nu ajunge departe — și mai cu samă cel sărac—și Dionis era un băiet sarac. Prin natura sa predispusă, el devenea și mai sarac. Era ténér—poate nici optsprezece ani—cu atât mai rău . . . ce viață-l așteaptă pe el? . . . Un copist avisat a se cultiva pe apucate, singur . . . și această libertate de alegere in elementele de cultură îl făcea să citească numai ceea ce se potrivea cu predispunerea sa sufletească atât de visătoare. Lucruri mistice, subtilități metafisice îi atrăgeau cugetarea ca un magnet—e minune oare, că pentru el visul era o viață și viața un vis? Era minune că devenea superstițios? Adesa își inchipuise el însuși, cât de triști, cât de lungi, cât de monotoni vor trece anii vieții lui—o frunză pe apă. Lipsit de iubire—căci n'avea pe nimeni in lume, iubitor de singurătate, in neputință sufletească de a-și crea o soartă mai fericită, el știa că in „această ordine a realității“ cum o numea el, nu-l va întâlni nici un zimbet și nici o lacrimă—neiubit și neurit de cine-va, se va stinge asemenea unei scânteii, după care nu'treabă nimenea—nimenea'n lume. Casa lui de pustnic, un colț intunecos și painjinit din archiva unei cancelarii, și atmosfera leneșă și flegmatică a safenelei—asta era toată viața lui. Cine'treabă dacă și el are inimă, dacă și lui i-ar plăcè să ămble frumos imbracat, cum sunt întrebați atâția copii—dacă și el ar dori—sa iubească? Să iubească—ideea aceasta îi stringea adesea inima.—Cum ar fi știut el să iubească! Cum ar fi purtat pe mâni, cum s'ar fi inchinat unei copile, care i-ar fi dat lui inima ei! Adesa și-o inchipuia pe acea umbră argintie cu fața albă și păr de aur—căci toate idealele sunt blonde—și: parcă simțea mănutele-i calde și înguste in mânilor lui, și parcă-i topea ochii sărutându-i, și parcă i se topea sufletul, ființa, viața, privind-o . . . vecinic privind-o.

Pe ici pe colo pe la mese se zăreau grupe de jucători de cărți, oameni cu părul in disordine, ținând cărțile într'o mână ce tremura, plesnind din degete cu cealaltă inainte de-a bate, mișcându-și buzele fără a zice o vorbă și trăgând din când in când cu sorbituri sgomotoase câte-o gură din cafeaoa și berea, ce li stă dinainte—semn de triumf! Dincolo unul scria cu cridă pe postavul verde al biliardului;

unul cu pălăria naltă pe' ceafă și cu mânilor unite pe spate, c'o țigară lungă in gură, a cărei independență era mărginită numai de buzele individului, se uita—dracu știe, cu interes ori așa numai la un portret a lui Diebicz-Zolalkanski atérnat in afumatul părete. Orologiul fidel interpret al bértrânului timp, sună de 12 ori din limba sa de metal, spre a da lumii ce nu-l asculta, samă, că se scursese a 12-a oară a nopții. Dionis se porni spre casă—Afară ploaia incetase și prin mrejele și valurile de nouri negri-vineți, luna trecea palidă și rece.— In mijlocul unei grădini pustii, unde lobodele și buruienile crescuse mari in tufe negreverzi, se inalta cu ochii de fereasta spartă a unei case veche, a cărei streșină de șindilă era putredă și acoperită c'un mușchiu, care strălucea ca bruma in lumina cea rece a lunei. Niște trepte de lemn duceau in catul de sus al ei. Ușa mare deschisă in balconul catului de sus se clătina scârțâind in vânt și numai intr' o țițină, treptele erau putrede și negre — pe ici pe colo lipsea câte una, așa încât trebuia să treci două deodată și balconul de lemn se clătina sub pași. El trecu prin hațișul grădinei și prin zaplazurile năruite și urcă iute scările—Ușile toate erau deschise. El intră intr'o cameră naltă, spațioasă și goală. Păreții erau negri de șiroaiele de ploaie ce curgeau prin pod și un mucegaiu verde se prinsese de var; cercevelele ferestrelor se curmau sub presiunea zidiurilor vechi și gratiile erau rupte, numai rădăcinele lor ruginite se iveau in lemnul putred. In colțurile tavanului cu grinzi lungi și mohorite painjenii își esercitau tăcuta și pacinica lor industrie; intr'un colț al casei la pământ dormeau una peste alta v'o câte-va sute de cărți vechi, multe din ele grecești, pline de învățatură bizantină; in alt colț un pat, adecă câte-va scânduri pe doi căpriori, acoperite c'un mindir de paie și c'o plapomă roșie.—Inaintea patului o masă murdară, al cărei lemn grunzuros de vechime era tăiat cu litere latine și gotice; pe ea hărții, versuri, ziare rupte, broșuri efemere, din câte se'mpart gratis, in fine o neordine intr'adever păgânească. Luna își vërșea lumina ei cea fantastică prin ferestele mari, albind podelele de păreau unse cu crida; păreții posomorîți aveau, pe unde ajungea lumina lumii, două cadrate mari argintouse, ca reflectare a

ferestelor; pânzele de pănușă străluceau vioiu în lună și deasupra cărților dorminde în colț se ivea o angerească umbră de om. Era animat într'un cuiu bustul în mărime naturală a unui copil ca de vr'o optsprezece ani — cu păr negru și lung, cu buzele subțiri și roze, cu fața fină și alba ca taiata'n marmură și cu niște ochi albaștri mari sub mari sprincene și gene lungi negre. Ochiul celui albaștrii al copilului era așa de strălucitor, de un colorit atât de limpede și senin, încât păreau că privesc cu inocența, cu dulceața lor mai femească asupra spectatorului. Cu toate că acel portret înfățișa un chip îmbracat barbătește, ănsă mâinile cele dulci, mici, albe; trăsăturile feței de o paloare delicată, umedă strălucită, moale; ochii de o adancime nespūsă, fruntea uscată și femeiește-mică, părul unduitor, cam pre lung — te-ai fi făcut a crede că e chipul unei femei travestite. Visatorul Dionis se oprî în dreptul celui portret, care sub lumina plină a lunii părea viu — ochii lui erau plini de o superstițioasă nevroză, el șoptî încet și cu glasul inecat de lacrimi: „Bună sară papă!“ umbra părea că-i suride din cadrul ei de lemn — el s'apropiă și sărută mâinile portretului, apoi fața, gura, ochii cei de foc vînet. Inecat de iubire pentru o ființa ce nu mai există, ar fi dorit ca etern să ție astă noapte cu aerul recoare limpezit de lumina lunii, vecinic ar fi dorit să ție dulcea neînțeleasă, dar atât de fericită lui nebunie. Va să zică asupra acestui chip își concentrase el amorul lui — atata formă avea, pustiita, sermana lui viață — un portret!... Da, era tatăl său, când fusese în vîrsta lui de acum. Mumă sa, o femeie palidă, naltă, blondă cu ochii negri, ei vorbise adesea de tatăl său; de acel copil cine știe cum rătăcit în clasele poporului de jos. Misterios, fără să spuie cuiva secretul numelui lui, el ședea în casa preotului bătrîn, a cărui fiică era Maria. Ei se iubit. În toată zioa el îi promitea, că taina sufletului său își va ave sfîrșitul, că el o va lua de soție, că o soartă aurită o așteaptă. Dar într'o zi el primî o scrisoare cu sigil negru — o deschise — o cetî — o rupse bucați și cu ea mintea sa — o copie de pe un testament părea a fi după cît se putea pricepe din bucățile rupte. El muri în spitalul de alienați — palid, mut până'n ultimul moment, preocupat pare că de a ascunde un secret mare.

Fructul amorului acestor oameni fu Dionis.

Vêduvita sa mumă îl crescî pe el cum putî din lucrul mânilor ei — mâni delicate de Doamnă — fața ei palidă ca ceara, ochii ei de-o întunecată blîndeță aveau numai pentru el grijă și înțelegere — pentru el — și pentru portret. De copil ăncă, el admira ochii cei frumoși ai portretului, ce luceau ca vii în orbitele lor. Ce frumos a fost papă! — zicea el surizînd, și mumă-sa auzindu-l își ștergea într'ascuns lacrimile ei.

— Ochii? nu-i așa Dionis — ochii!

— Da, mamă!

— Acești ochii!... O dacă i-ai fi vîzut tu acești ochi vr'odata în viața ta, și s'ar fi părut că-i revezi în fie-care vînetă stea a dimineții, în fie-care undă albastră, prin fie-care geana de nori. Cât era de frumos acest copil și ce tîner a murit! frumoși au înmarmurit ochii lui în negurile gândirii mele, precum ar rămîne prin nouri, pe bolta întunecoasă doue — numai doue stele vinete... Ș'apoi îl lua în brațele ei, îl desmerda, îl saruta. — Afară de ochii negri, care erau ai ei, era el întreg, el copilul din portret. Ea îl crescî rău — dar cum se putea altfel — îl iubea așa de mult! singura ei bucurie într'o viața fara speranță, fără viitor fără mulțumire, ea nu mai avea dureri, nici bucurii decît acele ale copilului ei. Sufletul ei întreg era o reflectare umbroasă și tristă a sufletului său de copil. Ce gîndea copilul cu mintea lui naivă, o vorbă, un vis, o preocupa zile întregi — zile întregi putea medita asupra unui cuvînt eșit din nebunatică sa gură. Dară consumată de lipse — ea se stînsese într'o zi. În delirul ei, ea trase mana copilului și o ascunse în sin, lângă inimă, s'o încălzească — un simbol al vieții ei întregi!

Deatuncea fisionomia, surizul lui căpătase acea umbră dulce de tristeță; care îl făcea atât de interesant — și iresistibil pentru bobocii pensionatelor. Dar lui însuși nici nu-i trecea prin minte, că pe el l'ar fi putut iubi cineva — pe el nu-l iubise nimeni în lume afară de mumă-sa — cum l'ar mai fi putut iubi pe el, atât de singur, atât de sarac, atât de fără viitor! Nu-și are fie-care om, gîndea el, familia sa, amicii, rudele, oamenii sei, ca să-i iubească — cui ce-i pasă de mine? Cum trăiesc voi și muri, de nimene plîns, de nimene iubit. —

Luna s'ascunse într'un nor negru spintecat în

doue rânduri de lungi fulgere roșii—casa se întu-
necă—și nu se mai vîzù nici umbra din parete a
portretului, nici umbra înaltă a lui Dionis. El a-
prins lumina.

Să privim acum și la sărăcia iluminată de ra-
zele unei luminări de său, bîgare în gâtul unui clon-
dir, ce ținea loc de sfeșnic. Ce viziune—și aici,
aici petrecea el vara și eara—Eară de gerul cel
amarnic trăsnea grinda în odae, crășcau lemnele și
pietrele, vîntul lătra prin gardurile și ramurile
nînse—ar fi vroit să doarmă, să viseze—dar gerul
ei îngheța pleoapele și-i painjinea ochii. Surtucul
lui de langă acestea era mai mult urzeala decît
bătatură, ros pe margini, fudul la coate, de ridea
pare că și vîntul în urma lui — Oamenii căscau
ironic gura cînd îl vedeau. . . . Și'n asemenea mo-
mente în lungile și friguroasele nopți de eară,
crede cineva, cumca el redus pînă la culmea mi-
seriei devenea trist? — Așa era elementul seu. O
lume întregă de inchipiri umoristice îi umpleau
creerii, care mai de care, mai bizară și mai cu ne-
putință—El băga de samă, că gândirile lui adese
se transformau în șiruri ritmice, în vorbe rimate și
atunci nu mai rezista de-a le scrie pe hîrtie. . .
mai ales garafa goală era în stare de a-l umple
de cugetări melancolice. . . .

Ah! garafa pantecoasa doar de sfeșnic mai e bună
Și mucoasa luminare sfîrșind saul și-l arde
Și'n această sărăcie te inspira—cantă barde
Bani n'am mai vîzut de-un secol, vin n'am mai bîut de-o lună,

Un regat pentr'o țigară, s' umplu norii de zăpadă
Cu chimerele . . . Dar de unde? Scărție de vînt fereasta,
În pod miaună motanii—la curcani vîneța-i creasta.
Și cu pasuri melancolici meditand umblă 'n ogradă.

Uh! ce frig . . . imi vîd suflarea—și căciula cea de oae
Pe urechi am tras-o sdravîn — ear de coate'nici ca-mi pasă
Ca țiganul, care bagă degetul prin rara casa
De névod—cu-a mele coate eu cerc vremea de se'nmoae.

Cum nu sunt un șoarec Doamne—măcar totuși are blană
Mi-aș mîncă cărțile mele—nici că mi-ar pîsa de ger . . .
Mi-ar părè superbă, dulce o bucată din Homer
Un palat borta 'n parete și nevasta—o iconă.

Pe păreți cu colb, pe podul cu lungi pânze de painjen
Roiesc ploșnițele roșii, de fi-i drag să te-uți la ele!
Greu li-i de mindir de paie și apoi din biata-mi piele
Nici că au ce să mai sugă.—Într'un roi mai de un stînjén.

Au eșit la promenadă—ce petrecere gentilă,
Ploșnița ceea-i bătrână, cuvios în mers pășește
Cela-i cavalier . . . e iute . . . oare știe frațuzește?..
Cea ce 'ncunjură mulțimea i-o romantică copilă.

Bruh! mi-i frig—Eată pe mînană cum codește-un negru purec
Să-mi moi degetul în gură—am să-l prind—ba las săracul!
Pripășit la vr'o femeie, știi că ar vedè pe dracul
Dară eu—ce-mi pasă mie—bietul „ens!“ la ce să-l purec?

Și motanul toarce 'n sobă—de blazat ce-i—Mêi motane
Vină 'n coa să stăm de vorbă unice amic și ornic
De-ar fi'n lume-un stat de mățe, zeu! că'n el te-aș pune vornic
Ca să știi și tu odată, boieria ce-i, sêrmane!

Oare ce gîndește hătrul de stă ghem și toarce 'ntr'una?
Ce idei se'nșiră dulce în mățeasca-i fantazie?
Vr'o cucoană cu-albă blană cu amoru-i îl imbie,
Rendez-vous i-a dat în șură, or în pod în găvaună?

De-ar fi 'n lume numai mățe—tot poet aș fi? Tot una:
Mieunînd în ode nalte, tragic miolăind—un Garrick,
Zioa tologit în soare pîndind cozile de șoarec
Noaptea 'n pod, cerdac și streșini hemizînd duios la luân'

Filosof de-aș fi—simțirea-mi ar fi vecinic la aman!
În prelegeri populare idealele le apêr
Și junimei generoase, domnișoarelor ce scapêr
Li arêr, că lumea vis e—un vis sarbêd—de motan.

Sau ca popă colo'n templul, închinat ființei, care
După chip ș'asemănare a creat mășescul neam,
Aș striga: o motănimie! motănimie! Vai! . . . Haram
De-al tîu suflet motănimie, nepostînd postul cel mare.

Ah! Sunt pintre voi de-aceia, care nu cred tabla legii,
Firea mai presus de fire, mintea mai presus de minte,
Ce destinul motănimiei îl desfășură 'naintè!
Ah! atei, nu tem ei iadul ș'a lui Duhuri—liliecii?

Anathema sit!—Să-l scuipe ori-care motan detreabă
Nu vedeți ce 'nțelepciune e 'n făptura voastră chiară?
O motani fără de suflet—La sgăriet el v'a dat ghiață
Și la tors v'a dat mustețe—vreți să-l pipăiți cu laba?

Ii! că in clondir se stinge căpețelul de lumină!
Moșule, mergi de te culcă, nu vezi că s'a 'ntunecat?
Să visăm favori și aur, tu 'n cotlon și eu in pat.
De-aș pute să dorm incalea—Somn, a gândului oîină

O acopere ființa-mi cu-a ta mută armonie,
Vino somn—ori vino moarte. Pentru mine e tot una.
De-oiu petrece 'ncă cu mățe și cu pureci și cu luna
Ori de nu—cui ce-i aduce?—Poesie—sărăcie!

Dar in astă sară Dionis era vesel fără să știe de ce. La căpițelul de luminare ce sta in gătul garafei cu ochiul roș și bolnav, el deschise o carte veche legată cu piele și roasă de molii—un manuscript de zodii. El era un ateist superstițios—și sunt mulți de aceștia. Inițialele acestei cărți cu buchi erau scrise ciudat cu cerneală roșie ca sângele, caractere slave de o evlavioasă, gheboasă, fantastică aretare. O astrologie mai mult de origine bizantină bazată pe sistemul geocentrist, sistem care admite pământul de centrul arhitecturii lumesti și pe om de creatura, pentru a cărui plăcere Dumnezeu ar fi făcut lumea. Titlul era scris și latinește: „architecturæ cosmicæ sive astronomiæ geocentricæ compedium”—invețatură despre a lumii orândueală dumnezească dupre cum toate pentru pământ a fi zidite se arată de cătră induratul Dumnezeu—de pe grece pe românie tălcuită cu adăugire a inriurinței zodiilor asupra vieței omenești. Și cu o dedicațiune: „celui intru ființa sa nemărginit, intre fapturne mănurilor sale minunat Dumnezeu spre vecinică laudă afierosită.” Tablele erau pline de schemele unei sisteme lumesti imagine, pe mărgini cu portretele lui Platon și Pitagora și cu sentințe grecești. Doue triumphiuri crucișe incunjurate de sentința. „Director coeli vigilat noctesque diesque, qui sistit fixas horas terrigenæ.” Constalațiuni zugravite cu roș, calcule geometrice zidite după o inchipuită și mistică sistemă—in urmă multe tălcuiuri de visuri, coordonate alfabetice—o carte care nu lasa nimic de dorit pentru a aprinde niște creeri superstițioși, dispuși la o asemenea hrană. La sfrșitul cărții era zugrăvit Sf. Gheorghie in lupta cu balaurul—dragă doamne simbol, ce infățișa adevărul nimicind neștiința. Aurul de pe spata legăturii de piele se ștersese pe alocurea și licurea

pe la altele ca stropit cu peteală. Cu coatele așezate pe masă și cu capul in mâni, Dionis descifra textul obscur c'un interes deosebit, până ce căpețelul de lumină incepù a agoniza fumeșând. Se stinse. El își apropiă scaunul de fereastră, pe care o deschise, și la lumina cea palidă a lunei, el intorcea foae cu foae uitându-se la constelațiunile ciudate. Pe o pagină găsi o mulțime de cercuri ce se tăeau, atât de multe, incăt părea un ghem de fire roș sau un painjiniș zugrăvit cu sânge. Apoi își ridică ochii, și privi visând in fața cea blândă a lunei—ea trecea frumoasă, clară pe un cer limpede, adânc, transparent, prin nouri de un fluid de argint, prin stelele mari de aur topit. Părea că deasupra mai sunt o mie de cercuri, părea că presupusa lor ființă transpare prin albastra-i adâncime. — Cine știe—gândi Dionis—dacă in cartea aceasta nu e semnul ce-i in stare de a te transpune in adâncimile sufletești, in lumi care se formează aieva așa cum le dorești, in spații iluminate de un albatru splendid, umed și curgător.

In fața locuinței lui Dionis se ridica o casă alba și frumoasă. Dintr'o fereastră deschisă din catul de sus, el auzi prin aerul noptii tremurând notele dulci ale unui clavier și un tănăr și tremurător glas de copilă adăind o rugăciune ușoară, pare că parfumata, fantastică. El își inchise ochii ca să viseze in libertate. I se părù atunci că e intr'un pustiu uscat, lung, nisipos ca secetă, deasupra căruia licărea o lună fantastică și palidă ca fața unei virgine murinde. — E mează-noapte.—Pustiul tace, aerul e mort și numai suflarea lui e vie, numai ochiul lui e viu, pentru ca să vadă pe un nor de argint, in naltul cerului un ânger alb, ingenunchiat, cu mânilor unite, care cânta o rugăciune divină, adâncă, tremurătoare: rugăciunea unei vergine. Intredeschise ochii și vezù prin fereastra arcată și deschisă, in mijlocul unui salon strălucit o jună fată muiată intr'o haină albă, infiorând cu degetele ei subțiri, lungi și dulci clapele unui piano sonor și acompaniând sunetele ușoare a unor note dumnezeesci cu glasul ei dulce și moale. Părea că geniul divinului brit, Shakspeare, respirase asupra pământului un nou ânger lunatec, o nouă Ofelia. Inchise ear ochii până ce recăzut in pustiul cel lung, palatul alb se confundă cu noul

de argint și juna față cu ângerul în genunchi. Apoi stringând ochii silit și tare, a inecat visul său în întuneric — n'a mai văzut nimic — ci auzea despărând ca o suvenire întunecată — rugăciunea unei vergine. — — Musica încetase de mult și el cu totul în prada impresiunii sale, ținea încă ochii strâns — închiși. Când se deșteptă din reveria sa, fereastra de sus a palatului era deschisă, în salon întuneric și sticlele ferestrei străluceau ca argintul în alba lumină a lunii. Aerul era blând și vârativ — ear razele lunii pătrunzând în camera lui Dionis isbeau fața sa palidă și impleau sufletu-i plin de lacrimi c'o nespūsă melancolie. „Da“ — repetă el încet ideea lui fixă — sub fruntea noastră e lumea — acel pustiu întins — de ce numai spațiul, de ce nu timpul, trecutul. Privi din nou la painjinișul de linii roșii — și liniile începură a se mișca. El puse degetul în centrul lor — o voluptate sufletească îl cuprinsese — mai întâi i se părură c'aude șoptirea acelor moșnegi bătrani, care, pe când era mic și povesteau în timp de eamnă, ținându-l pe genunchi, povești fantastice despre zine îmbrăcate în aur și lumină, care duc limpede a lor viața în palate de cristal — și pare c'a fost eri, eri pare că-și încălcea degetele în barba lor albă și asculta la graiul lor înțelept și șoptitor, la cumișia trecutului, la acele vești din beștrâni. El nu se mai indoea... de o mână nevăzută el era tras în trecut. Vedeă resărind domni în haine de aur și samur — îi asculta de pe tronurile lor, în învechitele castele, vedeă divanul de oameni băștrâni, poporul entusiast și creștin, undoind ca valurile mării în curtea Domniei — dar toate erau încă amestecate.

Și liniile semnului astrologic se mișcau cumplit ca șerpi de jêratic. Tot mai mare și mai mare devenea painjinul. — Unde să stăm? auzi el un glas din centrul de jêratic al cărții — Alecsandru cel Bun! putu el șopti cu glasul apăsăat, căci bucuria, uimirea, îi stringea sufletul și... încet, încet painjinișul cel roș se lărghi, se diafaniză și se prefăcù într'un cer rumenit de apunerea soarelui. El era lungit pe o câmpie cosită, fênul clădit mirosea, cerul de inserare era de asupră-i albastru, limpede, adânc, nouri de jêratic și aur umpleau cu oștirile lor cerul, dealurile erau încărcate cu sarcini de purpură, paserile'n aer, oglinzile riușilor ru-

mene, tremurătorul glas al clopotului implea sara chemând la vecernie și el? — el — ce îmbrăminte ciudată! O rasă de șiac, un comanac negru — — în mâna lui cartea astrologică. Și ce cunoscute-i păreau toate. El nu mai era el. I se părea atât de firesc, că s'a trezit în această lume. Știa sigur cum că venise în câmp, ca să citească, că citind adormise — Camera obscură, viața cea trecută a unui om, ce se numea Dionis, ciudat — el visase! Ah! gândi el — cartea mea mi-a făcut șotia asta, în urma cetirei ei, am visat atâtea lucruri extraordinare. Ce lume străină — ce oameni străini, ce limbă parcă era a noastră, dar totuși străină, alta — — Ciudat! Călugărul Dan se visase mirean cu numele Dionis... pare că se făcuse în alte vremi, între alți oameni! Ciudat! „Ah meștere Ruben, zise el zimbînd — cartea ta într'adevăr minunată este!... numai de n'ar ameți mîntea, acuma simt eu călugărul, că sufletul călătorește din veac în veac, acelaș suflet numai că moartea-l face să uite că a mai trăit.

„Bine zici meștere Ruben, că Egiptenii aveau pe deplin dreptate cu metempsicosa lor. Bine zici, cumcă în sufletul nostru este timpul și spațiul cel nemărginit și nu ne lipsește decât varga magică, de a ne transpune în ori care punct al lor am voi. Trăesc sub domnia lui Alexandru-Vodă ș'am fost tras de-o mână nevăzută în vremi ascunse în viitorul sueștitului meu. Câți oameni sunt într'un singur om? Tot atâția câte stele sunt cuprinse într'o picătură de rouă sub cerul cel limpede al nopții. Și dac'ai mări acea picătură, să te poți uita în adâncul ei, ai revede toate miile de stele ale cerului, fie care — o lume, fie care cu țeri și popoare, fie care cu istoria evilor ei scrisă pe ea — un univers într'o picătură trecătoare. Ce adânc e Evreul acesta“! — gândi el în sine despre dascalul Ruben.

El se sculă din earbă cu cartea cea veche în mână. Departe munții cu fruntea incununată de codrii, cu poalele pierdute în văi cu isvoare albe. Nouri mari rotunzi și plini pare-că de vijelie, treceau pe cerul adânc albastru; prin ei munții ridicau adâncuri și coaste'n risipă, stanuri negre și trunchete despicau pe ici pe colo negurile și un brad se înalța singur și detunat pe-un vîrf de munte în fața soarelui ce apunea. Când soarele intră în nouri, ei parură roșii și vineși tivîți cu aur ce lumina dinapoia lor. Ingropau în grămezi,

de arcuri înalte, de spelunci adânci suite una peste alta, lumina ceresului împărat, și numai din când în când sfâșiindu-se se revêrsa prin negrele lor ruine lacuri de purpură. Apoi încet se risipiré în creți vineți, soarele cădea la vale și pare-că, pe vârful bradului singuratec, ca o frunte în raze pe umeri negri, apoi cobori pîntre crengi de păr, un cuib de rubin între ramuri, apoi, după trunchiul gros aruncă dungi rumene pe stanurile munților și făcea ca ei să-și aprindă jeratecul de argint al frunților lor — până ce se cufundă cu totul după munte, care sta negru și nalt, zugrăvindu-și în aerul albastru marginile lui tivite cu roșată. — Inse-rează încet, stelele mari isvoresc pe albastrele lanuri ale cerului și tremură voluptos în aerul moale și clar al serei și armonia câmpenească ample sara cu miile ei de glasuri, toate deosebite și toate contribuind la dulcea și voluptoasa somnoroșie a lunii.

Prin lumea rumenă de apunerea frumoasă trece călugărul nostru, neluând parte la fărmecata stare a firei, plin încă de impresiunile ciudatei sale întâmplari. De departe se vîd turnurile strălucitoare ale bisericelor Iașilor, casele frumos văruiate cu streșine vechi, peste care vîrsă o viorie lumină răsaritoarea lună. El își grăbi pașii, până ce intră în târg. O uliță stîntă, cu case vechi și hărbutite, a caror caturi de sus erau mai largi de cât cele de jos, așa încat jumătatea catului de sus se rezimă pe stalpi de lemn și numai jumătate pe cel de jos, cerdacuri înalte înaintite sub șandramale lungi, apăstate, pline de mușchiu negru-verde; ear în cerdacuri șed betranii vorbind de ale lor; fetele tinere ivesc fețele rumene ca mărul prin obloanele deschise ale ferestrelor cu gratii, prin care vezi oale cu flori galbene ca de aur. Numai pe ici pe colo luna rîvarsă câte-o dungă lungă și îngusta în umbra uliței, pe ici pe colo trece cate-un om șuerând — încet, încet ulițele adorm, obloanele se'nchid, luminările se sting, paznicii de noapte trec, cu capetele infundate în mantale albe, și călugărul nostru trece ca o umbra aspru-zugrăvită prin lungile și intunecoasele ulițe.

El se oprî înaintea unei case, ce se ridică izolată în mijlocul unei ogrăzi pustii. Prin crăpăturile obloanelor închise se zărea lumină. Casa era c'un acoperemént țuguit — parații erau de peatră mică ca ceea cu care se pietruesc fantanele și ori-ce

tencueală căzuse de pe ele, încât părea o bucată din ruina unei cetățui. Obloanele erau mult mai largi decăt ferestrele cele anguste și la un cerdac ținut în aer de stâlpi de zid în patru muchi, duceau dint'o lature niște scări nalte, care ajungeau la jumătatea întregii înălțimi a casei. Nici un copaciu, nici un acaret pe lângă casă; — ograda cea mare cu iarba ei uscată se'ntindea gălbue în lună și numai o fântană își mișca gemend cum-pena ei în vînt. El sui iute scarile și batù tare în ușa tinzii. În tindă rîsunaré pași. — Cine-i? întrebă în glas adânc, dar liniștit. Eu, Dan. — Ușa se deschise și drept în fața lui Dan se ivi un om nalt, cu barba lungă și sură, cu fruntea mare, ear pe creștet avè un fes mic, asemenea iarmurcei judovești. El întinse călugărului mana și-l duse'n odae. În dulapuri vechi de lemn simplu erau cărți vechi legate în piele, crane de oameni și paseri împăiete pe polițele din parete, un pat și o masă pline cu pergamente și hârtii; ear în atmosfera, grea de mirosul substanțelor închise în fiole, făclia arunca o lumina turbure, roșie, galbena și somnoroasă.

Maistrul Ruben era un bêt-ân de o antică frumuseța. O frunte nalta, pleșuva, increțita de gândiri, ochii suri boltiți adanc în capul cel înțelept și barba lungă, care curgea de sub adancii umeri ai obrazului până pe pieptul întotdeauna cam plecat, îi da arătarea unui înțelept din vechime. Arătarea lui era linișita — dar nu blanda; numai în împrejurul gurei musculoase se vedea o dulceață amarită de indoeli. El este un evreu învățat, pribegit din Spania în Polonia, unde ânsè neputend fi învețator public, pentru că remăsese în legea lui, fusese chemat de Domnul Moldovei ca dascăl de matematica și filosofie la Academia din Socola. Calugărul Dan e unul din școlarii Academiei, ear cu deosebire al maistrului Ruben, care-i împartașește toate indoelele, dar și toate doscoperirile lui tainuite. Înțeleptul evreu se uită cu oare-care curioșitate la fața visătoare a lui Dan. — Ei ?

— Pe deplin așa cum mi-ai spus-o, dascăle — zise Dan — azi sunt incredințat, că vremea nemărginită este făptură a nemuritorului nostru suflet. Am trăit în viitor. Iți spun acuma am doi oameni cu totul deosebiți în mine — unul, călugărul Dan, care vorbește cu tine și trăește în pre-

mile domniei lui Alexandru Vodă, altul cu alt nume, traind peste cinci sute de ani de acum înainte.

În șir — răspunde Ruben — poți să te pui în viața tuturor inșilor, care au pricinuit ființa ta și a tuturor, a căror ființă vei pricinui-o tu. De aceea oamenii au o simțire intunecată pentru păstrarea și mărirea neamului lor. Sunt tot ei, cei care renasc în strănepoți... Și asta-i deosebirea între D-zeu și om. Omul are'n el numai șir, ființa altor oameni viitori și trecuți, D-zeu le are deodată toate neamurile ce or veni și ce au trecut; omul cuprinde un loc în vreme. D-zeu e vremea însăși cu tot, ce se'nțămplă'n ea, dar vremea la un loc, asemenea unui isvor, a cărui ape se întorc în el însuși, ori asemenea roții, ce deodată cuprinde toate spițele, ce se'ntorc vecinic. Și sufletul nostru are vecinicie'n sine — dar numai bucată cu bucată. Inchipuește-ți că pe o roată mișcata'n loc s'ar lipi un fir de colb. Acest fir va trece, prin toate locurile prin care trece roata învârtindu-se, dar numai în șir, pe când roata chiar în aceeași clipă e în toate locurile cuprinse de ea.

— Sunt incredințat dascăle, în privința vremei, dar nemarginirea — spațiul?

— Tot ca vremea, bucată cu bucată poți fi în ori ce loc dorit, pe care n'o poți părăsi neimpluț. Știi, că în puterea unei legi: Nu este spațiu deșert. Dar este un mijloc pentru a scăpa de această greutate... o greutate impusă de trecătorul corp omenesc. Ai văzut, că în om e un șir nenesfârșit de oameni. Din acest șir lasă pe unul să-ți ție locul, pe câtă vreme vei lipsi din el. Se înțelege, că acesta nu va pute fi întreg, căci întreg fiind, ți-ar nega existența ta. În faptă însă omul cel vecinic, din care răsar tot șirul de oameni trecători, îl are fie care lângă sine, în ori ce moment — îl vezi, de și nu-l poți prinde cu mâna — este umbra ta. Pe o vreme vè puteți schimba firile — tu poți să dai umbrei tale toată firea ta trecătoare de azi, ea-ți dă ție firea ei cea vecinică, și ca umbră înzestrată cu vecinicie, capeți chiar o bucată din atotputernicia lui Dumnezeu, voințele ți se realizează după gândirea ta... se'nțelege împlinind formulele, căci formulele sunt vecinice, ca cuvintele lui Dumnezeu, pe care el le-a

rostit la facerea lumii, formule, pe care le ai toate scrise în cartea ce ți-am împrumutat-o.

— Meștere Ruben, oare când voi ajunge să pricep adâncimea ta?

— Adâncimea mea tu o ai în tine, numai încă nedescoperită. Crezi, c'ai pricepe ceea ce zic, dacă n'ai fi de firea mea? Crezi că te-aș fi ales de discipul al meu, de nu te știam vrednic și adânc? Tu ești ca o vioară, în care sunt închise toate cântările, numai ele trebuiesc trezite de-o mână măească, și mâna ce te va trezi înăuntrul tău, sunt eu.

— Dacă în această sară aș încerca să mă duc într'un spațiu zidit cu totul după voea mea...?

— Vei pute-o... căci îl ai în tine, în sufletul tău nemuritor, nesfârșit în adâncirea lui. Pe fila a șaptea a cărții stau toate formulele ce-ți trebuiesc pentru asta. Și tot la a șaptea filă vei afla ce trebuie să faci mai departe. Se'nțelege că atunci trebuie să ne despărțim pentru totdeauna; căci în spații dorite, zioa va fi secol și când te vei întoarce nu vei mai găsi pe Ruben, ci un alt om, analog cu mine, pe care însă ușor îl vei găsi — numai poate el nu te va cunoaște, poate va fi pierdut tainele învățătorei lui și va fi om ca toți oamenii.

Învățături nu-ți mai dau, căci e de prisos; — când umbra ta ca umbră încă va începe a vorbi, ea va fi atotștiitoare și-ți va spune, ce trebuie să faci; când te vei muta tu în firea ei, atunci vei fi tu atotștiutor și în ori ce cas nu mai ai nevoie de mine. Dar vei fi băgat de samă o împrejurare: cartea mea cetind-o în șir rămâne neînțeleasă... dar ori de unde-i începe, răsfoind tot la a șaptea filă, o limpezine dumnezească e în fie-care șir. — Aceasta e o taină, pe care nici eu n'o pricep, și se zice, că unui om incredințat despre ființa lui Dumnezeu nici nu-i poate veni în minte cugetul ascuns în această ciudată numărătoare. În zadar ți-i întreba și umbra... ea nu știe nimic despre această taină. Se zice: că Diavolului înainte de cădere i-ar fi plesnit în minte această obscură idee și de atunci a căzut. De țiar veni în minte sa știi, se risipesc toate d'imprejuru-ți, timp și spațiu fug din sufletul tău și rămăi asemenea unei crengi uscate, din care vremea asemenea a fugit. Neștiind eu singur această taină, căci cum am spus,

nici nu sunt în stare să-mi treacă prin minte, nici nu te pot sfătuî în această privire.

Ruben își netezi încet barba și o adâncă intristare era scrisă pe fața lui bătrână și înțeleaptă. Dan îi sărută mîna. Nu erau să se despartă pentru totdeauna? Ruben rupse cu degetele mucul căzut al luminării și se văzu în lumina vie, că ochii lui erau plini de lacrimi. Amîndoi se sculară și Dan s'aruncă la gâtul lui plîngînd ca un fiu, ce n'are să mai vadă pe tatăl său.

Dar îndată ce eși Dan, îndată ce coborise scările cu cartea subsuori și ridică cu mîna, lungă poală a rasei de șiac... casa se prefăcu într'o poșteră cu pereții negri ca cerneala, lumina de ceară într'un cărbune plutitor în aer, cărțile în beșici mari de sticlă la gură legate cu pergament, în mijlocul cărora tremurau într'un fluid luminos și viorin draci mici spînzurați de coarne, care zupăeau din piciorușe. Ruben însuși se sbirci, barba-i deveni lăptoasă și'n furculițe ca două bărbi de țap, ochii ei luceau ca jeratic, nasul i se strimbă și se uscă ca un ciotur de copac și scărpinăndu-se în capul lăptos și cornut i cepu a ride hid și strimbăndu-se: hih! zise — încă un suflet nimicit cu totul!—Dracii se strimbau rizînd în beșicele lor și se dădeau peste cap, ear Satana își întinse picioarele lui de cal, resuffănd din greu.

— Mult a trebuit pînă l'am prins în laț pe acest călugăr evlavios, dar în sfîrșit... hih!... totuși... totuși... are să-l nimicească bătrînul meu dușman. I-am spus, că nu-i poate veni în minte gîndirea tăinuîță de numărătoarea cărții?... trebui să-i vie... trebui să-i vie... Mie de ce mi-a venit? Pentru c'a trebuit să-mi vie! — — —

Dan trecea iute printr'o parte de oraș, în care lucea boerimea. Curțile albe ca argintul, cu cerdacuri și scări a căror scînduri curate și ceruite scilipeau în lună, pierdute în mijlocul unor pomete, pe marginea uliței de asupra zaplazurilor atîrnavă câte-o jumătate din ramurile arborilor grădinelor... șiruri de nuci cu frunze late, gutăi și cireși... pe ici pe colo se zărea prin verdele întuneric al grădinelor, câte o zare galbenă prin obloanele închise... El mergea repede... numai din cînd în cînd trecea pe lîngă el câte-un tîner cavaler cu căciula țurcănească, înfașurat în mantaoa, a cărei poală din dărăt se ridica de sabia, pe care-și lusa

mîna... pe alte locuri vedea pe cavaleri sîrînd gardurile și pîtrunzînd prin grădine pînă pe sub vr'o fereastă, care se deschidea apoi în fața lunii, lăsînd să se ivească vr'o umbră albă, care-și pleca capul tîner peste cercevele la umbra de sub fereastă. În alt loc unul acățat de gratii făcea studii floristice unindu-și buzele cu ale celei ființe, care-și scosese capul prin gratii. Numai pe ici pe colo auzea cîinii urlînd la lună, paznicii de noapte, care strigau, ori grupe de cavaleri, care veneau de la vr'o petrecere nocturnă. Ei rupeau frunze din crengile atîrnate și le aruncau în urma călugărului spân și palid... Stele păzeau tîria, luna trecea ca un scut de argint prin întunericul pîrîlor în aer era aur și 'n grădine miros ș'o umbră adînc-viorie, ruptă de dungi de lumină albă, care trecea prin mreje de frunze, ca prin strecurători de lumină.

El ajunsese a casă. El ședea într'o chiliuță din casele unui boeriu mare. Încet trecu prin cerdacul cel lung, deasupra căruia streșinele eșite erau suspendate de stâlpi albi... trecu ca o umbră și cînd intră în chilia lui, resuffă lung. Nu era să întreprindă un lucru extraordinar?—Întunericul îngreuiat cu miros de rășină a chiliei lui era pîtruns numai de punctul roș al unei candelă, care ardea pe o policioară încărcată cu busuioc uscat și floră de sub icoana îmbracată cu argint a Mantuitorului. Un greer răgușit cînta în sobă. El aprinse o lampă neagră, implută cu untdelemn; lumina ei fumegea pîlpăind. Încet, încet ochiul luminei se roși... el se așeză la masă... deschise cartea cea veche cu buchile neclare și cu înțeles întunecat. Tăcerea e atât de mare încît pare că aude gîndirea, mirosul, creșterea chiar a unci garofe roșii și frumoase, ce creștea într'o oală între perdelele ferestrei lui. Privea în perețele afumat la umbra sa proprie, mare și fantastică. Lampa falfăia lungă, ca și cînd ar fi vrut s'ajungă tavanul, ear umbra lui... ca o mreajă neagră cu nasul lungit, cu căciula lăsată pe ochi, părea că începuse o vorbire intimă cu el. Părea c'oîntreabă cugetănd... părea că ea-i răspunde în cugetări deșirate... în dialog și cu toate astea dacă voea să cuprindă realitatea lui, nu era decît un dialog al cugetărilor lui proprii, el cu sine însuși. Ciudat! Această despărțire a individualității lui se făcu izvorul unei cugetări

ciudate. El fixă aspru și lung umbra sa... ea suferată de această căutatură, prinse încet, încet conture pe părete și deveni clară, ca un vechiu portret zugrăvit în oloiu. El cliplă cu ochii—ea redevenise umbră simplă.

E un moment mare, să mă cuget mai întâi—gândi el—dorit-am de când sunt ceva pentru mine? numai pentru mine?.. Nu. Din rugăciunile mele am lasat-o vreodată pe ea? din gândirea mea a lipsit ea? Maria? O nu!—De câte ori am dorit vr'o putere extraordinară, numai pentru ea am dorit. Oh! — s'o duc într' un pustiu, unde să nu fie nimeni—nimeni decât eu și ea;) să cobor stelele cerului în întinderea albă, ca să semene cu oștiri de flori de aur și de argint; să sădesc dumbrăvi de dafin cu întunecoase cărări, cu lacuri albastre și limpezi ca lacrima; ea să alerge prin cărările ainate, prefăcându-se a fugi de amorul meu și eu o urmăresc... Nu! fără ea ar fi raiul pustiu.

Și cine era ea, Maria?

Era fiica spătarului Tudor Mesteacăn, un ânger blond ca o lacrimă de aur, mlădioasă ca un crin de ceață, cu ochii albaștri și cuvioși precum albastru și cuvios e adâncul cerului și divina sa eternitate. Ades ea privise din cartea de închinăciune la fața adâncită și palidă a călugărului; o văzuse el ades răsărind — o floare în fereastă — și în nopți cu lună el își lepăda rasa și-și punea mantie de cavalier, în care veghea sub sticlitoarele-i fereste... până ce se deschideau, până ce se iveau fețișoara ei palidă de veghiere și de amor, până ce razele ochilor ei alunecau adânc în ochii lui cei negri. Câte-va vorbe, o strângere de mână și dispărea ear în parfumatul ei etac, implind nopțile cu dulci și neuitate visuri. — Acuma se gândi asemenea la ea.

Lamp sa fălfaea mai fantastic, literele bătrâne ale cărții căpătau înțeles și se introduceau în visuri și'n cugete, ce-i impleau capul fără de voință, umbra lui începù ear a prinde onturile unei icoane în oloiu cu fruntea naltă, palidă, pleșuvă, cu buze vinete, cu părul de câteva fire sure, cu privirea fixă și profundă, pe care și-o țintă lung asupra cărții deschise înaintea lui Dan. Umbra lui îi șoptea în gânduri lungi tocmai ceea ce voea el să i se răspundă.

Tu știi—cugetă umbra și el îi auzea cugetările — știi bine că sufletul tău din începutul lumii și

până acuma a făcut lunga călătorie prin mii de corpuri, din care azi n'a mai rămas decât praful. El singur n'o știe, pentru că de câte ori s'a intrupat din nou, de atâtea ori a bătut din apa fără gust și uitătoare a Letei; și nimeni nu l'a însoțit în uitata lui călătorie decât eu — umbra corpurilor, în care a trăit el, umbra ta cu fie care ducere la mormânt, cu fie care naștere am stat lângă ele; am stat la leagănul, voi sta la mormântul tău. Sufletul tău, fără ca azi să și-o aducă aminte a fost odată în pieptul lui Zoroastru. care făcea, ca stelele să se mute din loc cu adâncul graiu și socoteala combinată a cifrelor lui. Acea carte a lui Zoroastru, care cuprinde toate tainele științei lui, stă deschisă înaintea ta. Veacuri au stat s'o deslege și n'au putut pe deplin, numai eu pot s'o desleg, pentru că vorbeam din părete cu Zoroastru, cum vorbesc astăzi cu tine.

Dan văzù clar despărțirea ființei lui într'o parte eternă și una trecătoare. Cartea lui Zoroastru era proprietatea lui dreaptă. El întoarse șapte foi și umbra prinse conturile unui *bas-relief*, mai întoarse încă șapte și umbra se desprinse încet, ca dintr'un cadru, sări jos de pe părete și sta diafană și zimbitoare rostind limpede și respectuos: Bună sară!—Lampa cu flacăra ei roșie sta între Dan și umbra încheată.

Să urmăresc — zise umbra torcând mai departe firul gândirii sale, gândiri, pe care Dan le auzea, ca și când ar fi fost propriile lui cugetări, — Apropriindu-ți prin vrajă ființa mea și dându-mi mie pe a ta, eu voi deveni om de rând, uitând cu desăvârșire trecutul meu; ear tu vei deveni ca mine, etern, atotștiutor și cu ajutorul cărții atotputernic. Tu mă lași pe mine în împrejurările tale, cu umbra intrupată a iubitei tale cu amicii tăi; mă condamni să-mi uit viziunea mea ființă; ear tu întreprinzi o călătorie cu iubita ta cu tot, în ori ce spațiu al lumii și-ar plăce... în lună de pildă. Acolo vei trăi un secol și și se va părè o zi. Ba poți să iei și pământul cu tine, fără ca să te supere. Il prefaci într'un mărgăritar cu toarta și-l anini de salba iubitei tale; și crede-mă că de mii de mii de ori mai mici, numai proporțiile dintre ei să rămăie aceleași, oamenii s'or crede așa de mari ca azi. Timpul lor? O oră din viața ta va fi un veac pentru ei. Clipele vor fi decenii și n'

aceste clipe se vor face resboae, se vor încorona regi, se vor stinge și se vor naște popoare, în sfârșit toate prostiile de azi se vor întâmpla și atunci, se'nțelege că'n diminuare analogă, *absolut* ănsă acelaș lucru.

— Bine, zise Dan apucând mâna cea rece și diafană a umbrei — te indemn ănsă a scrie memoriul vieții tale, ca să-l gădesc, când voi reveni pe pământ și să-l recetesc. Tu ai o judecată rece și ve-i ști să-ni descrii toată natura visionară și înșelătoare a lucrurilor lumești; de la floarea ce cu naivitate minte prin haina ei strălucită, că e ferice în lăuntru gingașelor sale organe, până la omul, ce acopere cu vorbe mari, cu o ipocrisie vecinică, care ține cât istoria omenirii, acel simbur negru și rău, care-i rădecina adevărată a vieții și a faptelor sale — egoismul seu. Vei vedea cum ne se minte în școală, în biserică, în sfat, că intrăm într'o lume de dreptate, de iubire, de sfințenie, pentru a vedea când murim, c'a fost o lume de nedreptate, de ură. Ah! cine ar mai vrea să trăească, când i s'ar spune de mic ăncă în loc de povești, adevărata stare de lucruri, în care va int a?

— Chemarea unui filosof? zise umbra surizând cu amărăciune — foarte bine! Ceea ce zici tu, imi hotarește soarta. Imi voi aprinde lampa și oi căuta oameni. Memoriile vieții mele le vei găsi în saltarul acestei mese, când te vei întoarce. Eu singur voi fi mort și îngropat când vei reveni tu, căci oarele vieții tale vor fi șir de ani întregi pentru pământ. Întoarce ăncă șapte foi și ține-me de mână! Ce simți?

— Simt brațele mele perind în aer și cu toate astea căpătând puteri uriașe; simt, cum deslipindu-se atomele greoaie ale creierilor mei, mintea mea devine clară, ca o bucată de soare.

— Eu, zise umbra încet — simt întunecându-se și perind conștiința eternității mele; simt, îngreuiându-se ca sub plumb cugetările mele... Mai întoarce șapte foi și metarmofosa reciprocă va fi desăvârșită.

Dan întoarce foile, șopti și umbra deveni om. Omul séména cu el și se uita spărios și uitit la Dan, fixându-l ca pe o umbră, cu buzele tremuând și cu pași șovăitori. — Dan era o umbră lumincasă. El ridică brațul lung și puternic în a-

er. Dormi! zise poruncitor. Orologiul sbarnăi răgușit o oară — umbra intrupată în om căzu ca moartă pe pat. Ear Dan își luă lunga sa manta de-a umere, stinse lampa, pe vârful degetelor trecu prin tindă și când eși afară închise ușa după sine și începui a merge încet, încet în lumina lunii pe stradele largi ale orașului, cu ferestrele și porțile închise, cu ziduri albe și gălbinite de lună, cu perdelele lăsate, cu câte un păzitor de noapte, cu musteți infundate în gulerul și gluga mantalei și c'o prăjină subsuori; în fine o liniște somnoroasă, un aer cald de vară, luna strălucită, stele de aur ce-și închideau pleoapele spre a le deschide ear, un cer albastru și fără nori, case înalte a căror streșini de olane se uitau în lună — eată tabloul! Pasurile lui de umbră nu se auzeau pe stradă... se înfăoșă infundat în manta, cu pălăria peste ochi, și mergea astfel pe luminatele strade, fara ca luna să-i facă vr'o umbră pe ziduri, căci pe-a lui o lăsase acasă, astfel încât el însuși nu-și părea a fi decăt o umbră nepricepută, ce fugea pe mării caselor înșirate în rand. Casa din capetul uliței era galbena, cu feresti poleite de luna cu perdele albe. El batui încet fereastră.

— Tu ești? Răspunse o voce dragă și molatică

— Eu... deschide fereastra... nu e nimeni pe strade, nu te poate vedea nimeni, și apoi chiar de te-ar vedea...

Fereastra se deschise încet, perdeaua se dete într'o parte și dintre creții ei aparui frumos și palid capul blond al unui ănger. Luna-i cadea drept în față, încât ochii ei albastrii străluceau mai tare, și clipéau ca loviți de o rază de soare. Sub alba haină de noapte de la gat în jos se trădau boureii sinilor și mânuțele și brațele ei albe și goale până în umeri se întinsere spre densusul și el le inundă cu sărutări. Un moment și el sări priu fereastră, ei cuprinse gâtul ei gol, apoi ei luă fața în mâni și o sărută cu afăta ardoare, o strinse cu atăta foc, încât ei părea c'a să-i beea viața toată din gura ei.

(Va urma.)

M. Eminescu.

FLORIȚA DIN CODRU

POVESTE.

A fost, ce a fost; dacă n'ar fi forst, nici nu s'ar povesti

În mijlocul codrilor, lângă drumul cel mare, lângă drumul cel de țară, pe unde umblă și trece împăratul cu voinicii sei, era odinioară o crișmă: la crișma aceea era o crișmăriță; crișmărița avea o fată, și pre fată o chema Florița. — Fata asta nu era ănsă fiica crișmăriței, și crișmărița nu era mama fetei: fata era fată fără părinți, și crișmărița măică de suflet a fetei Cine să fi fost păriinții fetei, chiar nici cei mai bătrâni și mai cu sfat oameni nu pot s'o spună: asta nime n'a putut s'o înțeleagă Într'o bună dimineață crișmarul s'a dus după lemne la pădure, . . și . . eaca ce să vezi? pe o poeană limpede și plină de flori a aflat o fetiță, ce se juca cu niște pui de căprioară. Cum, când și de unde să fi ajuns copilița asta prin codru, aceea minte pământească nu poate s'o priceapă. — Doar a crescut ca și florile din pământ; doar a căzut ca și stelele din cer, sau s'a prefăcut cumva, pe nepricepute, din vîzduhul curat. Destul cum c'atâta era de frumoasă fetița asta, încât de-ar fi fost să fie din om, ar fi trebuit să fie — cel puțin — fată de împărat. — Cine știe? — oare un împărat ce domnește în ascuns prin adâncul codrilor

Crișmarul s'a lăsat de lemne, a luat fata în brațe, a dus-o acasă, . . și de aici înainte a fost fata de suflet a lui și a crișmăriței.

Așa a crescut apoi fata la crișmă. În toată ziua se făcea mai mare, și cu cât se făcea mai mare, cu atâta mai frumoasă la față, mai plăcută la făptură și mai dulce și mai înțeleaptă la vorbă. Pentru aceea oamenii o numeau Floare, — Floarea cea frumoasă de la crișma din codru.

Nu numai Florița, ci și maică-sa, crișmărița, era ănsă frumoasă. Crișmărița nu era ănsă așa frumoasă ca și Florița, și Florița altfel eară, nu ca și crișmărița. Crișmărița era frumoasă ca și o pană de pînă; Florița era frumoasă ca și o floare, ce crește ascuns în umbra tufelor. Crișmărița era frumoasă, încât nime nu se putea rabda ca să nu vorbească cu ea, și nime nu cuteza ca să privească la ea; Florița era frumoasă, încât nime nu se putea răbda ca să nu privească la ea, și nime nu cuteza ca să vorbească cu ea. Crișmărița atâta era de frumoasă, încât dacă-i vedeai fața oglinzită în fața vinului, ți se părea, cumcă vinul e mai tare și mai infocat; Florița atâta era de frumoasă, încât dacă-i vedeai fața oglinzită în fața vinului, ți se părea, cumcă vinul e mai dulce și mai moale.

A fost mers dară vestea în lume și 'n țară, cumcă la crișma din codru se bea vinul cel mai bun, crișmărița din codru e cea mai frumoasă crișmăriță din țară, și cumcă Floarea codrilor e cea mai frumoasă fată din lume. — Câți drumeți treceau prin țară, toți se opreau la crișma din codru: gustau un strop de vin, vorbeau o vorbă cu crișmărița și aruncau o privire la Florița, — și apoi, — cât trăeau pe lume, vinul cel bun, vorba cea dulce și fața cea frumoasă nu le eșea din minte.

Într'o zi de dimineață trece vestea din gu-

ră 'n gură până ce ajunge la crișma din codru, cumcă peste ziuă are să treacă împăratul, pe aici pe lângă crișmă, cu voinici, cu curte și cu mare lucru și treabă, ... precum trec adecă împărații. — Crișmărița ... Acuma știm noi, cum sunt muerile! — „dă 'n dreapta, dă 'n stânga, sparge, șterge, curățeste!“ — s'a chitit, s'a pieptănat ... cum fac adecă muerile, când nu e ca totdeauna. — Din zori de zi până in prânzul cel mare nu s'a mai mișcat de la căutătoare: tot s'a sucit și desucit, până când nici ea singură nu știa ce are să mai facă. — Când se simți gătită cum se cade, ea se puse inaintea căutătoarei, privi indelungat și cu drag la fața sa, și apoi grăi:

„Frumoasă sunt, oglindă?“

„Frumoasă zău, respunse căutătoarea, pe de o sută și pe de o mie de ori e ănsă mai frumoasă Florița, pentru că ea are față ca zorile dimineței, ochi ca și câmpul cerului și trup ca raza soarelui.“

Crișmărița nu mai ascultă nici o vorbă, ci eși afară, isbi ușa, intră 'n crișmă și se puse cu vorbă aspră și neimpăcată la Florița: că nu e bună, că e proastă, că e leneșă — că e toate, numai așa nu, precum ar trebui să fie. — După ce i s'a făcut apoi destul de vorbe, a dat poruncă aspră ca Florița de aici inainte in toată ziua să se scoale des 'de dimineață, să măture casa, crișma, curtea; să spele toate vasele, să taie lemne, să facă foc, să fearbă mâncare, ... și earăși să măture, să spele, să tae lemne, să facă foc și mâncare — până ce s'a face noapte; eară dacă s'a făcut noapte, să se sue in podul casei, să-și coboare un sac de grău necernut, și s'a-leagă gunoiul din el ca numai sămențele cu-

rate să remănă; numai după ce a sîrșit toate aceste lucruri ei era ertat ca să se culce și să doarmă pe trei scânduri de goron.

Împăratul veni, gustă o picătură de vin, grăi o vorbă cu crișmărița cea frumoasă, — și-și nearse mai departe in cale.

Florița ... sermana de Floriță! — ea trei luni, trei septemăni și trei zile trase'n jugul cel aspru, fără se grăească o vorbă, fără să plângă o lacrimă, fără să'ncete a-și cânta cântecele vesele ... Și pe cât muncea mai mult, pe atăta ți se părea mai rumenă la față, mai vie la privire, și mai harnică și mai sprintenă și mai drăgostoasă.

Peste trei luni, trei septemăni și trei zile earăși sosl vestea, cumcă împăratul era să treacă cu voinicii pe lângă crișmă, ... Crișmărița se găti ăncă mai cu țorțoiu decât in cel de'ntei rând, și când se simți gătită earăși intreba de căutătoare:

„Frumoasă sunt, oglindă?“

„Frumoasă zău! respunse căutătoarea, — dar pe de o sută și pe de o mie de ori e mai frumoasă Florița, pentru că ea are față ca mărul, ochi ca și căprioara și trup ca și crinișorii.“

Ce vorbe a zis, ce vorbe n'a zis crișmărița cătră Florița, aceea nici n'o mai spun: știe acuma fie care, cumcă zău! muerile n'aleg la vorbe, când le-a trecut de glumă. ... Vai și amar d'acela, care'n lume n'a avut parte de bine, care n'are maică, n'are taică, n'are frați, n'are surori, ci stă așa singur ca și frunza acățată d'un painjen. ... Bag sama așa e dată, ca unul să stringă și altul să frângă.

Crișmărița, in supărarea ei cea mare, porunci ca Florița de aici inainte să nu mai easă la fața soarelui, ci de aici inainte, tot in piv-

nița cea mare din fundul grădinei să muncască. Lăasă apoi că să facă un resboiu, cum nici înainte de-aceea nici după aceea n'a fost altul: numai suveica ¹⁾ era atâta de mare, în cât voinic trebuia să fie acela, care să ți-o ridice de la pământ. — Cum au trebuit apoi să fie celelalte! Pe acest resboiu a trebuit apoi să țese Florița, pe toată ziua nouă coți în lung, o pânză, în care urzeala era din fire încât nu le vedeai cu ochii, ear năsădeala din funii, pre care nici cele mai selbatice fiare nu le-ar fi putut rumpe, — și apoi să țese, încât nici năsădeala să nu se vadă prin urzeală, nici în urzeală să nu se facă crimpiță. ²⁾ Dacă Florița și-a făcut lucrul, ea are să capete o bucățică de pâne, făcută jumătate din parme, jumătate din cenușă,—și un ulcior de apă clocită la soare.

Împăratul a venit, și-a gustat picătura de vin, și-a grăit vorba cătră crișmărița cea frumoasă, și și-a făcut calea mai departe.

Florița nouă luni, nouă săptămâni și nouă zile a muncit sermana de Floriță în întuneric, ascunsă sub pământ, și chinuită, și flămânzită, și batjocorită ca vai și amar de ea! . .

Peste nouă luni, nouă săptămâni și nouă zile, *acuma de-a treia oară*, earăși sosi vestea, cumcă împăratul va să treacă pe lângă crișmă, cum înainte de asta n'a trecut încă, adecă cu mare lucru și treabă, și cu multă socoteală. . . Era ca astă dată nu numai copitele, ci și cozile și coamele cailor să fie aurite . . și fel

¹⁾ „Suveica“ se numește instrumentul cu ajutorul căruia „năsădeala“, adecă firul țesut, se trage prin „urzeală“, adecă firele lungi, în care se țese.

²⁾ „Crimpiță“ este termenul pentru incurcarea firelor. — Acea femeie țese bine: care nu „roade“, adecă rumpe și leagă „nod“ în pânză; care „bate des“, încât firele crucișe nu se deosebesc, ci sunt dese unul lângă altul.

de fel de lucruri, de care înainte de asta nici nu s'a vorbit . . . Era adecă să fie lucru mare și împărătesc! . . . Se zicea cum c'acuma vine și feciorul împăratului, un voinic, . . . voinic, ca și un fecior de împărat. . .

Crișmărița . . . trei zile și trei nopți ea n'a stat în loc . . . În zorile de-atreia ziuă crișma era mai curată decât gheocelul, și crișmărița mai chilită și mai hoscocorată decât cea fost ea însăși când-va. — Și apoi așa cum era, se puse, acuma de-atreia oară, înaintea căutătoarei.

„Frumoasă sunt, oglindă?“

„Frumoasă zeu!—grăi căutătoarea,—dar pe de-o sută și de-o mie de ori e mai frumoasă Florița, pentru că ea are față ca și fagurele topit, ochi ca și nevasta unui împărat și trup ca și roușoara de pe flori.“

„Crișmărița nu mai zise nici o vorbă, își inghiți mânia, și, plină de gânduri amare și de necaz nestempărat, se așază pe prispa dinaintea casei pentru ca s'aștepte și să vadă sosirea împăratului. . .

Eaca într'un târziu, cam pe când stă soarele la prânzul cel mic, se văzu din îndepărtare, că vine, că s'apropie, c'acuş s'ajungă—ceva—ca și un nor strălucit.—

Venea împăratul cu voinicii și cu feciorul seu, venea ânsă, încât copitele cailor nici nu făceau colb și pulbere, ci numai—așa. . . din strălucitul aurului celui mult simței, cumcă acuş va să fie aici. . . Când crișmărița și oamenii, ce stau de vorbă înaintea casei, văzură, cumcă de aici înainte nu e glumă și ris, ci chiar va să fie ceva, ei cu toții se sculară în picioare și—făcură—adecă, cum fac oamenii de treabă, când are să fie lucru cu cînste și mare. . . Poți ști acuma ce e aceea, când vine chiar împăratul cu oamenii și cu feciorul

său!... Crișmărița își tocni cătrînța, se scutură de colb și se supse la buze; oamenii își luară pălăriile din cap și se neteziră la păr... Eară Florița toca din resboiu.

Abea fuseră gătiți,—pană ce sosî și împăratul și năvăli cu ceata cea strălucită asupra crișmei.—Impăratul, feciorul cel de împărat și voinicii cei mândri se coboriră toți cu toții de pe cai, ziseră „bună zioa“, și bătură vin de cea bun... După ce și-au bătut vinul și și-au zis vorbele, încălecară apoi — și se duseră încă mai răpede, decât cum au fost venit... De Florița... nime n'a întrebat, nime nu s'a îngrijit... Numai feciorului de împărat i se părea cumcă nu e, precum ar trebui să fie: cumcă vinul nu e ca lauda, cumcă crișmărița nu e ca vestea... Ce să faci ănsă?... Și el își dete pinteni la cal și se răpezi mai departe cu ceata cea strălucită...

După ce împăratul, voinicii și feciorul de împărat s'au fost depărtat, crișmărița chemă la sine pe baba Boanța, o vrăjitoare vestită, care era atăta de bătrână, încât ținea minte, când codrii erau ca earba, munții ca mușunoiul și văile ca și crețeturile la ea pe față... atât de bătrână era Boanța, — și de când trăește n'a făcut altă decât vrăji, și alte lucruri ascunse și nepricepute... Acuma era vorba ca să facă ce va face cu sermana de Florița.

După multă vorbă și îndelungată sfătuire crișmărița se înțelese eu Boanța, ca asta să lege pe Florița la ochi, s'o ducă în codru, să-i scoată ochii și s'o lase acolo ca s'o mănânce fiarele și alte grozăvenii de acelea din pădure și de prin guduroaele intunecoase.

Mult sfat nu s'a făcut după aceea. Boanța merse în pivniță, legă pe Florița la ochi, și făcù precum i s'a fost zis.

Când ele ajunse în adâncul codrului, pe unde fința omenească n'a calcat de când e lumea, Boanța scoase cuțitul cel mare, deslegă legătoarea cea neagră de pe ochii Floriței și făcù ca să-și facă treaba... Abia privi ănsă la Florița în față și în ochi, ea scăpă cuțitul din mână, și stete uimită și incremenită—cum stă omul când mare lucru i se pune în cale... Mulți ani a trăit și multă lume a ămblat baba Boanța: pe Florița n'a văzut-o ănsă decât odată... De frumoasă ce-o vedea ei părea cumcă nici n'o vedea, ci numai și-o gândește... Florița... sta și ea uimită de ce vedea: ea,—sermana! — nu știea, ce are să i se facă, ce are se pătească.

Cum Florița și Boanța stăteau așa uimite, deodată, ca din pușcă, sări o căprioară dintr'un tufar, și cum sări, cum trecù pe lângă Florița, cum privi la ea, așa privi încât ochii amândoi și cel de-a dreapta, și cel de-a stînga, ei săriră din cap, și căzură la Florița în poale.

Baba Boanța mulțămî lui Dumnezeu, cumcă nu e silită ca să facă un păcat mare, luă ochii cei de căprioară și-i duse, ca să spuie crișmăriței: „cumcă i-a scos de la Florița din cap.“

Florița remase singură și părăsită... Ce se facă? — porni, încotro o duseră ochii și norocul.

Multe zile și multe nopți a pribegit Florița, așa singură, prin codru, fără s'audă graiu pământesc, fără să vadă fința omenească. Numai din când în când i se ivea câte o fiară selbatecă în cale; și asta rămănea ănsă privind din depărtare, ei urma o bucățică de cale, și apoi se ascundea în tufele dese. Florița mergea cîntînd mai departe... Unde,—nici ea singură nu știea... Mergea... mergea...

Intr'atâte ș'atâte zile, tocmai în revărsatul

zorilor, pe când se desvêlea zioa din noapte, vèzù cumcã vede ceva,—așa ca ș'o casă,—zãrîndu-se printre frunzele copacilor.—Naintea casei lucra un om ghebos ceva,—nu știu ce — aplecat la pãmânt, dar lucra, încât nici cu trãsnetul n'ai fi putut sã-l trezești de la lucru... Dar cum lucra? — nu ca altã lume — Toate le făcea intoarse și sucite, ca și omul adecã, care nu-și pricepe lucrul, de care s'a prins. El lucra la un puiu... Mai înainte îl ciupeli și numai după aceea îl opãri cu apă feartã — mai înainte îl dîrese și numai după aceea îl ciupeli și opãri...

Când Florița vèzù, cãt de necioplît mi se mișca ghebosul, ea nu se putù rãbda ca sã nu meargã sã-l invețe și sã-i ajute...

„Bun lucru, bãditã!“ grãi Florița, blãnd ca și totdeauna.

Ghebosul privi iudãrãpt, când auzi, așa ca prin vis, vorba cea dulce a Floriței, și când privi și vèzù ce vede... poate acuma fie-care sã știe, ce trebuie sã fie atunci, când un ghebos privește în fața Floriței!—Ghebosul scãpã și cuțitul, și puiul și toate le scãpã din mână,—și sta înaintea Floriței, încât i se pãrea c'acuma nici nu e ghebos mai mult... Dar nici Florița nu sta la flori și frunze! Ghebosul era tocmai atãt de hid, cãt și Florița de frumoasã: cu gura ca grapa, cu ochii ca ceapa, cu nasul cãrlig, cu pãrul pãrlit...

„Ce ai de gãnd cu puiul?“ — întrebã Florița—dupã ce-i mai trecù amețea.

„Am sã-l frig pentru tovarãși“ — respunse ghebosul cam cu jumãtate de gurã, ca omul, din care scoți vorba cu fricã.

„Ce tovarãși?“—il întrebã Florica.

Ghebosul privi lung la Florica, ca un om care ar vrea sã zicã ceva și nu știe cum s'o

scoatã mai nimerit. „Vezi casa asta?—zise el de la o vreme, mai cu inimã.—Asta e casa celor doisprezece hoți de codru. Ei s'au dus la hoțit, și eu am ramas ca sã le fac de-mãncat.“

Așa e, doisprezece hoți, — hoți de codru și grozavi, cu capitanul lor cel înfricosat au locuit în astã casã.... Și știe toatã lumea, cum cã hoții de codru se spalã în toatã dimineața cu sãnge de copil nebotezat, și sãnge de fete mari, earã în fața de om nu pot sã priveascã pentru cã simțesc junghi în spete, și'n cap și pe de toate laturile... Nu e nî-nune dar, dacã Elorița a c'am tresãrit, când a auzit vorbe atãt de mari:... Hei! dar Florița nu s'a înfricoșat — zëu! nu s'a înfricoșat, ci cu vorbã veselã și ris pe buze, a zis cãtrã ghebos:

„Un puiu pentru doisprezece hoți? Nici pe-o mãsea n'are sã le ajungã.“

„Vezi bine, cã doarã nu am eu atãta pricepere, respunse ghebosul făcându-se și el înțelept. Eri le-am fript un juncan, și ei m'au bătut pentru c'a fost prea mult: astãzi știu cã nu m'or bate.“

„Ear azi te-or bate, pentrucã le-ai fript prea puțin... Aide ca sã te învêț eu ce, cum și cãt sã faci—zise Florița, sãrînd sprintenã, cum era ea, peste pragul casei.

Acuma tãie patru pui și farse, tãie doi parcei și-i fripse, făcù o zãmuțã bunã și caldã, și aretã ghebosului, cum are sã facã de aici înainte, „eaca așa dragul meu, și așa... și așa,“—il invațã adecã precum invațã o maicã bunã și îngrijitoare.

Ca nu cumva sã se întãmple ceva cu hoții, ghebosul spuse Floriței, cumcã sã-i spuie lui pe când are sã fie gata cu mãncãrile, sã fugã

încât o duc picioarele ca să nu cază în mă-
rile hoșilor,—căci el numai atunci va cânta
din fluerașul cel mic, care chiamă pre hoși la
prânz.

Florița găti mâncarea puse vasele pe ma-
să, mai curăți mai netezi, făcù casa, încât
numai de-un drag să șezi în ea; apoi se puse
la vorbă cu ghebosul, și vorbiră... vorbiră
până ce uitară de hoși, de flueriță, de toate.

În adâncul codrului hoșii începură să flă-
mânzească, să se supere, și care de care mai
cu greu gând la inimă, să pornească cătră
casă... Hei! ghebosule, ghebosule — mare
necaz ți-ai făcut!

„Ce se simte aici?“ întrebă Florița simțind
ceva, ca și când ar fi sânge, sau așa ceva.

„Vai! sermanul de mine! strigă ghebosul
înpăimântat,—vin hoșii! Fugi!— Ba nu fugi,
căci n'ai vreme de fugă,. . . Ascunde-te sub pat.

Florița,—de frică ce să facă?—se ascunse
sub pat. Eară cei doisprezece hoși de codru,
veneau tot unul după altul, și încă din de-
părtare s'auzea, cum ziceau că au să-l uci-
dă, să-l turtească, să-l taie bucățele pre
ghebosul... Cum nu? — când ei răbdau la
foame... ei... hoși ca dênșii!

Ghebosul le eși în cale ca să-i roage de
ertare și să le spună, cumcă le-a făcut măn-
cări bune.

Să taci de loc — grăi căpitanul.— Nu-mi
priește mâncarea până ce nu mă spăl cu sân-
gele tău.—după aceea intră în casă pentru
ca s'aducă cuțitul cel mare; eară ceilalți prin-
seră pe ghebos și-l făcură nod.

Când căpitanul intră pe prag, el remase
stând uimit în loc: i se părea că astă casă
netedă și curată nu e a lui. „Măi oameni!
grăi cătră cei de afară, veniți incoace!“

„Ce-e?“ întrebare cei de afară.

„Veniți, când zic!“

Când hoșii pășiră pe prag, ei privire încă
mai uimiți decât căpitanul la casa lor... Așa
privind le trecù de mânie, și earăși le veni
foamea: se așezară unul după altul la masă.

Ghebosul ca și omul care era s'o pățească,
se făcù sprinten, fugi la vatră și intră cu măn-
cările în casă.

„Când căpitanul simți mirosul aburilor din
zamá, „Măi! grăi către ghebos, pentrucă
mi-ai curățit casa, te lăsăm până după prânz,“
după aceea luă lingura gustă din zamă și o
purtă prin gură.

„Ce mâncare e asta?“ întrebă după aceea.

„Zamá, cu cinste să fie zis, zamă călduță,
—răspunsă ghebosul.

„Bună mâncare!—grăi căpitanul. . . Luă după
aceea lingurá, dete la fiecare hoș câte trei lin-
guri, și ce remase își ținu lui.

Hoșii își mâncară părticica, și după aceea
priviră, lingându-se pe buze, la părticica că-
pitanului.

Ghebosul intră cu carnea cea de puiu.

„Ce-e aceasta? întrebă căpitanul.

„Puiu, puiu fript.“ răspunsă ghebosul.

Căpitanul își tăie o bucățică, gustă și apoi
grăi către ghebos:

„Măi! asta s'o fi adus tu mai nainte!—
Pentrucă ne-ai făcut atât de bune mâncări,
noi cu toții te iertăm!“—după aceea luă cu-
țitul, tăie la fiecare hoș câte o bucățică și,
ce remase își ținu lui.

Hoșii își mâncară bucățelele, după aceea in-
cepură să privească la bucățile căpitanului lin-
gându-se pe degete. . . Eară căpitanul de la o
vreme, începù să resufte cu greu și se mă-
nânce cu țireita, numai de ici de colea câte

o bucățică, ca și un fir, ca și omul adecă, care ar mânca și nu poate de sătul, ce e sătul.

„Frate căpitane — grăi unul dintre hoții cei flămânzi,—tu te-ai săturat dă-ne noue, ce a remas!”

„Ce? ăi zise căpitanul, sau n'ați avut și voi: asta o țin pentru mine — pentru ca s'o mănănc pe sară.”

„Să nu fie supărare, grăi ghebosul, mai sunt încă și alte mănăncări.”

„Auziți voi? zise căpitanul, celelalte sunt ale voastre.”

„Ba nu! grăiră hoții, noi vrem să mănăncăm din asta căci asta e bună! . . .

Vorbă din vorbă: hoții începură a se certa . . . Unii că asta, alții că ceea; treaba sta rău și dacă ghebosul n'ar fi intrat cu purceii cei fripiți în casă, zău nu cred că nu s'ar fi întămplat un lucru nesfirșit. — Când ănsă mirosul fripturei le intră în nas, indata se stămpără.

„Ce e aceea? întrebă căpitanul.

„Purcel, purcelaș fript!” răspuse ghebosul. Căpitanul gustă . . . Așa ceva păn acuma nici în vis n'a gustat.

„Măi prostule! — grăi către ghebos, acuma trebuie să-l aduci tu pe acesta?—Să mi-l pui mie pe sară”—și dete puii la ceilalți hoți.

„Să ne dai purcel!, grăiră hoții, ai zis că ce vine e al nostru.”

„Ce? — sau n'ați zis voi că puii să vi-i dau? zise căpitanul mănăindu-se urit.

.

O vorbă nu zic mai mult! . . Hm! aceea nu e glumă, când căpitanul zice așa vorbe cătră tovarășii sei flămânzi . . . Poate acuma fiecare să știe ce e aceea, când unsprezece hoți se bat cu căpitanul lor . . . Sermana de Floriță!

dacă ar fi știut ea cumcă asta are să fie din mănăncările cele bune . . . Sburau Doamne săbiile, cuțitele și fel de fel lucruri, și se băteau hoții precum se bat nourii în capete și se prăpădesc . . . Așa lucru n'a fost încă de când e lumea!—

Și Florița? . . Bun e sufletul bun! Doamne bun e! . . bun ca și darul și mâna lui Dumnezeu!—Când hoții se băteau, sfărmau și prăpădeau mai a perire, Florița nu se mai putu răbda, ci eși de sub pat, și se puse tocmai în mijlocul lor, și eum s'a pus, a stat acolo între ei, între hoții cei infricoșați, bătăuși și hoți de codru.

Ce-a fost după aceea, cum s'a făcut, cum s'a sfirșit; aceea e acuma treaba lor . . . Oare Doamne . . când vede cine-va pe Florița, s'ar mai putè bate și supăra, i-ar mai putè veni gând rău și neimpăcat? . . Hoții steteră toți incremeniți și amuțire, și amuțiră, și scăpără săbiile, cuțitele și fel de fel de lucruri ce aveau în mână: li se părea cumcă a venit pedeapsa lui Dumnezeu asupra capetelor lor, ca să-i tragă la socoteală pentru păcatele lor, cele multe în răutatea lor cea mare și infricoșată și hoțească . . Eară Florița le grăi în graul ei cel blând: „Nu vă supărați bădișorilor; că, dacă doriți, earăși vă fac mănăncările încă mai bune și mai călduțe decât cum au fost cele de astăzi.”

Hoților li se părea că cerul s'a dărămat asupra lor și munții și codrii, când auziră vorba Floriței.

De aici înainte Florița remase la casa hoților; ăi îngrijă, ăi curăți, le făcu mănăncări bune, ăi țină la povești frumoase și la vorbe blânde; eară hoții nu se mai mișcară de-acasă. — Le părea că de aici înainte nici n'au ce să

cerce in lume... Așa mearse asta până ce li se sfârșise mâncările: ajunseră că abea mai aveau bucate pentru trei zile și trei nopți.—Apoi nici unul nu vocea ca să se urnească de acasă pentru ca să câștige; fie care vocea să taie lemne, să facă foc, să spele, să măture, să văruească, să îngrijcască grădina cea cu flori, să facă adecă după placul și dorința Floriței.

Intr'o zi Florița merse in grădina cea cu flori ca să vadă cum și ce, și află că un porc selbateg a făcut mare sgudulire pintre straturi și aflând, tare și mult s'a intristat. Hoții cum auziră, toți cu toții săriră la puștile cele ruginite, și merseră și goniră și nu se opriră până ce nu-l impușcară, pe porcul cel selbateg. Când căpitanul, care era cel mai sprinten dintre toți, venea cu el in spate, așa pășea de fâlos, așa privea de mândru, încât erai să crezi c'a stat de vorbă cu Sf. Petru... De aici inainte fie care hoț vocea să fie cel mai harnic, mai de treabă și mai voinic.—Ghebosul, cel mai înțelept dintre dênșii ei împărți in doue: șese inși trebucau să meargă in toată zioa la câștig, cară alți șese aveau să remănă acasă, pentru ca să lucre după porunca ghebosului și dorința Floriței.

Cei mai isteți dintre hoți se duseră in cetatea împăratului și cumpărară cu mulți bani fel de fel de lucruri frumoase, și le aduseră, ca să le pună la căpătăiul Floriței așa. ca nime să nu știe cine le-a pus... Și apoi li se nebuneau mințile, când vedeau, cumcă Floriței ei sare inima de bucurie, când dimineața își afla cărpele cele frumoase la căpătăiul patului

Așa curgea traiul hoților decând ei au dat de Florița, și așa traiul Floriței, decând ca a

dat de hoți. Iți ride inima, când iți aduci aminte!

Hei! dar lumca e rea! Bag samă nici Dumnezeu nu vrea, ca in lume să fie numai bine!..

Crișmărița după multă vreme, carăși privi in căutătoare, carăși întrebă, căutătoarea carăși ei respunse și carăși făcū vorbă cu baba Boanța... Ce-ți e muicrea vicleană! nici in fundul lumci nu-ți lasă pace și traiu bun...

Baba Boanța își făcū trebile cum și ce cu Florița și unde se află ea, porni apoi in cale cătră codrul cel vestit... Când ea era s'ajungă la casa hoților, află că vede niște oameni vorbind: crau cei șese hoți ce stau cu ghebosul la sfat. Ea luă șapte frunze verzi de pe creanga unui stejar, grăi asupra lor câteva cuvinte, ce sunau a vraja, suffă apoi de trei ori asupra lor—Baba n'a suflat bine, până ce frunzele se veștejiră, și hoții adormiră toți șapte unul după altul.

Acuma baba Boanța intră la Florița in casă, spuse cumcă-i aduce „sănătate și voc bună“ de la maica sa cea bună; ei dete apoi un inel de aur, frumos și rotund.

Florița—dar de unde să poată gândi rea prin capul ei!—ea trase inelul pe degetul cel mijlociu, și nici nu-l trase cum se trage, până ce și căzū la pământ.

După-ce Boanța își făcū treaba, ea își luă cărja de după cuptoriu, și se șterse din cale. Nu-i venea la socoteală ca să stea încă mult fiindcă știca, cumcă multă vreme n'are să treacă până-ce hoții se vor trezi din somn.—Și hoții, ca din codru, zeu! nici pentru o Boanța nu sunt lucru de glumă.

Când hoții intrară in casă, și când ceilalți sosiră: știe acuma fie care ce e aceea, când doisprezece hoți de codru plâng din ruptul su-

fletului, încât pietrele se mișcă . . numai Florița nu se mișca, căci ea era moartă, moartă... ca și moartă. În durerea lor cea mare n'auvură în cotro: hotărîre cumcă să imbrace frumos pe Florița, să-i facă un morment, și . . . vai ș'amar când vine pănă intr'atâta!—Cum steteau ei ănsă așa lângă mort, vëzură ceva, ce ăncă n'au vëzut: inelul Boanței . . . Căt ce traseră inelul de pe deget, Florița își deschise ochii, și se făcù mai vie decăt ce a fost când-va.

În bucuria lor cea mare, hoții merseră în cealaltă zi în satul împăratului, și cumpărare toate inelele și tot aurul ce se ață în tãrg, și-l deteră Floriței, pentru ca să nu mai primească de la alții.—Și apoi grijeau Doamne!—cum pot numai hoții să grijească pe Florița, când se tem că o vor perde.

Peste șapte luni, șapte săptămăni și șapte zile, crișmărița earăși privi în căutătoare, earăși auzi vorbele supărătoare, earăși chemă la sine pe baba Boanța, și earăși trimise primejdia asupra Floriței.

Boanța făcù ca și în celalalt rând, și după ee adormiră hoții, earăși intră la Florița, ăi zise sănătate și voie bună și ăi dete o rochie de matasă, grăind „Eaca, ți-a trămis-o maica-ta cea bună, ca să te împodobesti cu ea

Florița de bucurie că a primit veste de-a casă, imbracă rochia ca să vadă cum ăi șede. Nici nu trebue să spun cumcă astă dată Florița căzù mai moartă, Boanța fugi mai iute, durerea hoților fu mai mare și invierea mai puternică și mai imbucurătoare—decăt înainte de asta cu atâte săptămăni.

Acuma hoții cumpărare toate mătășurile și frumusețele, ce se aflau la negușitorii cei mari și împărătești; ear îngrijirea lor se făcù pe

de șapte ori căte de șapte mai mare, decăt ce a fost cândva.

Peste nouă luni, nouă săptămăni și nouă zile crișmărița, *acuma de a treia oară, adecă de a doua oară de a treia oară*, earăși se făli cătră căutătoare cu frumuseța sa.

„Ești frumoasă, ăi respunse cãntătoarea, — dar Florița e mai frumoasă, de o sută și o mie de ori mai frumoasă decăt ce-a fost ea însași când-va,—și trăește ca și o împărăteasă“.

După aceste vorbe crișmărița n'a mai chemat pe Boanța la sine, ci și-a legat catrința, și ea însași s'a dus la coliba babei.

Ce-au vorbit,—ce n'au vorbit,—ce sfaturi au făcut: aceea nu se poate spune . . . Bune gânduri cu de a bună sama nu le-a trecut prin minte . . . Vai și amar de acela ce dă de rēu cu muerile!

Boanța se suflecă, acuma chiar de a treia oara, și aceea nu e glumă, când o vrăjitoare ca și Boanța se suflecă, cum înainte de asta nu s'a sufecat ăncă . . . De astă dată nici nu porni pe picioare, ci în miază-zi de noapte, călărind pe o prăjină strimbă . . . Mare primejdie trebue să fi fost în gândul ei că s'a opintit atât de băbește!

De când Florița murise în două rânduri, hoții nu mai dormeau nici ziua, nici noaptea, ci stau la pază, cum stai când de mare neces și primejdie te temi. Pentru ca nu cumva să-i cuprinză somnul, unul dintre ei totdeauna trebue să se culce pe un pat de spini, eară sub pat eră jaratic viu și infocat . . . Boanța vëzù dară, că acuma cu una cu done n'are s'o isprăvească; ea făcù dar lucruri, vrăjitorii și fel de fel de taine, încăt mintea curată nici nu le poate gândi . . . Pen-

tru ca să adoarmă pe hoți, ea acuma nu făcû vraja cea mai mică, cu frunzele de stejar, ci vraja cea mare și ne mai pomenită, încât și se ridică perii în virful capului, când gândești la ea. Luă un ac subțirel și mic, dar mic și subțirel, încât nici cu virful limbei nu puteai să-l simțești, dar încă să-l vezi cu ochii, impuse doisprezece stejari cu acest ac, grăul o mulțime de zicăli încalcite, se'ntoarse de trei ori peste cap,—și hoții, toți doisprezece, împreună cu ghebosul,—chiar și acela de pe spini și jaratic, dormire ca morți.

Când Boanța intră, acuma de a treia oară în casă la Florița, ea nu zise numai „sana-tate și voie bună“, ci alte vorbe care de care mai frumoase și mai dulci, cum vorbesc adică babele când voiesc să-ți strice firea. . . . Eară Floriței ei săreă inima de bucurie, când auzea atâta veste bună și frumoasă de la „ai sei.“

„Să te impodobesc, ca pe-o împărăteasă, mi-a poroncit maică-ta cea bună—grăi Boanța într'un târziu.—Să-ți pepten eu părul și să ți-l. . . .

De unde ar putè Florița să nu facă precum a dorit maică-sa cea dulce? . . . Ea lasă ca Boanța să o pieptene,—și Boanța o pieptănă,—atâta de frumos o pieptănă, atât de frumos îi impletî părul, iucăt i se încurcau ochii, când privea la ea, și nu știă pe unde o vede mai frumoasă. . . . Dar Boanța nici nu fuse gata cu pieptenatul, până ce Florica și căzû moartă, mai moartă decât ce a fost cândva în viața ei. . . . Boanța i-a fost impletită firul morții în păr.

După ce Boanța își făcû păcatul, ea se sui pe prăjina cea strimbă și se depărtă mai răpede decât vântoasele.

Când hoții aflară cumcă earăși nu e bine,

ei deterè a fugi care încotro, a se opinti din ruptul sufletului ca doară cum-va să invie pe Florița în de a treia oară. Ți trăsese inelele de pe degete, îi desbracără rochia, îi luarè banii de pe piept: dar Florica remase moartă,—și hoții, cei doisprezece hoți grozavi din fundul codrului, încet, încet, unul după altul, începurè să plângă,—nu cum plâng copii, ci cum plânge omul, când vede că acuma toate s'au sfinșit, că de aici înainte nu mai are ce să facă.

Când Florița fuse cu totul desbracată, hoții încetarè a plânge, și remaserè cu toții încremeniți; li se oprî suflarea, și-i părâsi sufletul.

„S'o despletim!“ grăi ghebosul.

„Să ferească Dumnezeu! respuse capitanul așa de frumos numai ea știe impletî, cu degetele ei cele mănunțele.“

„Da, da!—zisere ceilalți hoți.—Dacă a venit acuma până într'atâta, să fie macar și moartă precum a fost mai frumoasă'n viață.“

De aici înainte hoții multă vorbă nu făcurè; nici n'aveau ce să-și mai zică: imbrăcără pe Florița în cele mai frumoase giulgiuri, îi puse fiecare câte un crinișor pe frunte, aleasèrè cel mai frumos copac din codru, făcurè un coștiug, cum ei îl știau a face mai frumos, așezară pe Florița în coștiug—și-i aprinserè la cap o lumină de ceară curată, topită tocmai din fagurele, în care a fost să fie mâna albinelor. . . . După ce le găsire aste, căutarè cea mai înaltă poiană din codru și unde erau cele mai multe flori, făcurè un mormânt de trei ori mai adânc decât ce era de lat și de trei ori mai lat decât era de lung. . . și apoi. . . sărută fiecare pe Florica în mijlocul frunții,—și o luarè,—și o duserè. . .

„Ho! stați!—grăi ghebosul, când văzù că hoții voesc să arunce pământ asupra Floriței. Pământ pe trupul ei?—Nu vă temeți de mama lui Dumnezeu?”—

Hoții toți, unul după altul, lăsă pământul din mână; li venea să intre în pământ de rușinea păcatului, ce erau să facă.

Când erau să pornească către casă, nici unul nu putea să facă începutul: erau legați de pământ, și simțeau că acasă nu au ce să mai caute... Se așezară dar jur împrejur pe lângă mormântul Floriței, și privire... privire, până ce privind murire toți doisprezece, unul după altul. Doisprezece hoți au murit, și ghebosul împreună cu dănsii... Sărmanii de ei! mai c'au fost oameni de treabă . . . Bag sama așa a fost să fie

Multă, foarte multă vreme a stat Florița așezată în mormânt; pe lângă mormânt, peste pământul ce sta în jurul goapei au fost crescut tot flori din flori, care de care mai frumoase și ne mai pomenite și florile nu cresc ca și bureții peste noapte... După multă vreme dară—feciorul împăratului a venit cu mulți oameni și cu mare treabă ca să veneze prin codru... Din dată auzire, cumcă fac câinii mare larmă și multă lătrătură. Feciorul împăratului trimise pre câțiva argați dintre cei mai tari la inimă ca să văză ce e, cum și pentru-ce.

Argații venire și spuseră, că s'au adunat câinii într'o poeană înaltă și luminoasă, și, suindu-se pe un dămb cu flori, toți cu toții, cu mic cu mare, au început—nu să latre, ci să urle, cum urlă cănele, când vede bufnița strigând pe hornul casei, ori când arde casa stăpânului său,—să urle, adecă a primejdie.

Feciorul cel de împărat—fecior de împărat adecă, care nu se mulțemește cu una cu două—porunci argaților ca să-l aștepte—și se duse ca să văză el cu ochii și cu urechile lui de treaba cânilor.

Când simțiră câinii apropierea stăpânului lor, ei încetară a da semn de primejdie și deteră a-și mișca cozile.—Hei! dar din loc nu se mișcară până-ce nu păși feciorul cel de împărat în florile cele frumoase.. Fecior de împărat, de fecior de împărat... doisprezece oameni impietriți nu sunt glumă: zeu și chiar un fecior de împărat trebuie să tresară, când îi vede printre flori—și apoi când privi în mormânt? ... Feciorului de împărat îi pără cumcă chiar și al lui suflet a impietrit, când văzù pe floarea codrilor... El a văzut multe fete de împărat: Florița e însă Florița.. Când văzù dar că Florița e moartă, el se întristă, după aceea se supără, și mai la urmă atâta de grozav se supără încât îi venea ca să ia lumea în ghiare, și așa să dee cu ea de pământ, încât toată să se sfarme, ca nici semința să nu rămână de ea!..

Ei! dar feciorii cei de împărat sunt scurți la vorbă. „Dacă n'am văzut-o vie, s'o ved cel puțin moartă,” își zise el, și apoi merse la argați, le porunci ca se pornească către casă. Numai doi oameni credincioși ținū la sine, și când se făcù noapte, cu acești doi împreună scoaseră pe Florița din mormânt, și o duseră în ascuns la curtea împăratului... După-ce Florița fuse bine pusă, ca nime să nu afle de ea, feciorul împăratului porunci argaților ca să tacă despre ce au făcut și văzut, și n'au mai văzut, și-și făcù treaba mai departe.—El alese cele mai frumoase douăsprezece case, ce se aflau în curtea împăratului, așeză pe Floa-

rea codrilor in cea mai frumoasă dintre ele, porunci ca douesprezece fete, cele mai sprintene, să grijească pe Florița zi și noapte, să o așeze într'un leagăn de aur și să o legene ca și când ar fi vie. Fața Floriței și acuma era rumenă; crinișorii de pe fruntea ei nici acuma n'au veștezit, și părul ei și acuma tot atât de frumos era pieptănat și impletit: feciorul cel de împărat dete poruncă aspră, ca nime să nu atingă fața, crinișorii și părul... De aici înainte făt-frumosul împărătesc de dimineață până sara și de sara până dimineața nu se mișcă de la leagănul Floriței: privea—privea în fața cea frumoasă, până-ce adormea privind și cu ochii deschiși.

Cele douesprezece fete, ce aveau să grijească pe Florița, nu mai incetau a-și sparge capul asupra poruicei aspre ce li s'a dat. „Oare pentru-ce să nu atingem crinișorii și pentru-ce să nu-i despletim părul? și dacă am face, ce s'ar face? cum ar fi?” se intrebau ele în gândul lor.—Așa e muiera! n'are odihnă, până-ce nu află, ce ar dori să știe.

„Știți voi ce? grăi cea mai șireată dintre ele. Feciorul împăratului doarme: aide s'atingem și se despletim; până când el se trezește, noi earăși facem, precum a fost.“

La astfel de lucruri multă vorbă nu fac muierile: ele începură să despletească pe Florița, și cum o despletire, îi scoascre firul morții din păr; eară Florița, Floarea codrilor, se făcu mai vie, mai frumoasă și mai sprintenă decât ce a fost când-va în viața ei.—Când fetele văzură morții rizend, ele inspăimântate, și invrăjbite fugiră care incontro, din larma ce făcură se trezi și feciorul cel de împărat.—Acuma poate fie care să știe, ce e aceea când feciorul cel de împărat vede pe

Floarea codrilor chiar vie, privește în ochii ei cei blânzi și aude vorba ei cea dulce.—Infricoșat și grozav și ne mai pomenit de frumos lucru trebuie să fie așa ceva.

Feciorul împăratului nici trei vorbe n'a grăit, până-ce a și mers vestea în curte, cumcă „eaca așa și așa“ că s'a întâmplat adecă ce s'a întâmplat, cu minune și cu taină nepricepută, și când a venit împăratul cel bătrân ca să vadă ce e, cum și pentru-ce, el atât de tare s'a spăriat, încât îi inegriră perii capului și injunl cu șeptezeci și șapte de ani!

După-ce oamenii se desmețiră Florița stete de vorbă cu ei, și le spusă cum și ce, de unde și până unde, eaca incoace și incolo, adecă toată întâmplarea și patimele ei.—Împăratul cel bătrân ascultă, precum ascultă la copilași, când încep ca să vorbească, ascultă adecă, încât îi sta resuflarea în loc, și precum asculta, el tare și foarte mult se supăra, când auzea câte toate despre suferințele scrmanei de Florițe; eară când asta incetă cu vorba, el grăi cătră ea cu vorba lui cea blândă și împărătească:

„Fătul meu,—draga mea! bunul Dumnezeu a voit ca să vii tu la casa mea, să-mi fii mie noră și nevastă feciorului meu.“

Florița nu zise nimic, ci privi numai așa cu coada ochiului la cel voinic frumos fecior de împărat:... cară feciorului i se făcură vorbele nod și crimpiță tocmai pe vârful limbci.

Până-ce zici „una, doue, trei“ vestea despre cumunia feciorului de împărat ajunse până în cele patru colțuri ale lunei. Până și orbii și șchiopii porniră în cale ca să vină, să vadă și să nu mai uite cât vor trăi.—Crișmărița cea frumoasă, nici ea nu putea să rămână acasă: se găti dar cum numai ea știea, și când

fusă gătită, earăși întrebă de căutătoare, acum
de-a șaptea oară,—de-a șaptea oară, asta nu
e glumă!

Frumoasă zeu! respunsă căntătoarea,—dar
Florița e mireasă de împărat!

Când crișmărița auzi aceste vorbe, ea po-
runci ca să lase tot vinul să curgă, să spargă
toate vasele, și porni cătră fiica sa cea dragă
și ginere-său cel împărătesc.

Se făcu apoi o nuntă, o cununie și un os-
păț decât care mai vestit și mai minnat
de când e lumea n'a fost: chiar și copiii cei
de țigan mâncau cu linguri de aur, eară după
ce-au mâncat și le duceau cu sine-acasă, ca
să le aibă și să țină minte.

După nuntă împăratul porunci ca să se
facă o casă cu păreții de oglindă, să se a-
dune cele mai frumoase neveste din țară, și
să închidă pe crișmărița cea vicleană cu ele,
pentru-ca să vază și văzând să se surpe în
gândul seu, cumcă nu-i ea cea mai frumoasă
în țară.*)

Eară Florița și feciorul cel de împărat trăiră
fericiți și fără supărare, cum trăesc oamenii
buni la suflet și înțelepți la minte, încât vestea
despre ei ajunse chiar și până la noi . . .

I. Slavici.

POESII.

NOCTU.

De mult frumosul soare trecut'a după munte,
Cum trece 'n umbra genei un ochiu schănteietor;
Acum pășește noaptea, purtând pe a sa frunte
Luceferi, lună, stele... ici, colo câte-un nor.

Pe rând a nopții oare străbat neagra tăcere,
Și vin, și trec pe urmă ca visuri ominești,
Purtând țesute mantii de umbre și mistere —
Mișcând abia când suferi, sburând când vesel ești!

În câmp, în zarea sură, pe malul unci ape,
Un pălc de case albe în umbră se zăresc,
Ca stafii, ce la lună eșit-au de prin groape...
E satul care doarme, și undele-i șoptesc.

Zefirii se alungă prin earba recoroasă
Și florile în grupe ici, colo 'și spun povesti;
Ascunsă 'n sinul văei, și mută, și sfioasă,
Singurătatea-ascultă misterele cămpești —

Cum orbul rătăcește în a vederei noapte,
Astfel, ca 'mpins în spaciun de vânturi neamici,
Se tot rostogolește, prin nopțile-i cu șoapte,
Pământul, orb gigante, cu oameni, orbi pitici!

Pe-o cale fără capet, urmat de-o veche jale,
Se duce ca și Cain de cuget prigoniț,
Și ochi, — stelele fixe, și luna-i stă în cale...
Pământule, Glob—Cain, ce ai păcătuit?..

Vězduhul mut în juru-i se 'ntinde, se lățește
Nemărginit ca drumul vieței de apoi,
Și'n ast pustiu eteric vederea 'n sbor zărește
Printre oaze d'aur, oaze de noroii.

Și vermii care mișcă p'acel mic pat de tină
Se cred giganti... nebunii cât ănsă s'amăgesc.
De-i mare ceva, este dorința ce s'ănină
De golul lor din suflet, — painjen sufletesc!

*) Aici povestea variază.—Unii zic: „Feciorul împăratu-
lui a poruncit ca să lege pe crișmărița de cea mai
selbatică eapă din țară și să încunjure țara de șapte
ori cu ea.”—Alții zic: „Împăratul cel bătrân rugă pe
Dumnezeu, ca atunci când crișmărița va trece pe
poartă, să crape pământul și ea să se cutrupească.”
Și earăși alții zic: Florița s'a rugat de împăratul
ca să nu pună pedeapsă aspră pe capul maicei sale
celei bune, ci precum am zis mai sus.—Aceste deo-
sebiri sunt caracteristice, pentru aceea le amintesc.
Ele ar împedeca cursul povestii pentru aceea le pun
în notă.

Paingen monstru, a cărui gigantice picioare
Ating lumi ideale, pășind din nor în nor,
Dar care țese-n suflet tot păuze peritoare
Care se sparg de musca ce le petrece'n sbor.

Pe când omul s'agită ca un nemernic verme
Ș'aspira nemurirea pe-al scurtei vieți plaiu,
Eternitatea rece și mucedă de vreme,
Iși ride de minuta cât dură al seu traiu.

Și vrënd să maimuțească și el eternitatea,
Istoria crează, hârtie, resistând
Mai tare decât peatra ce apără cetatea...
Dar câte pergamente nu s'au văzut arzând!

Și infirșit ce este istoria-i măreață?
Un șir de nume goale, de aprigi sfășieri
Și care spunând multe, nimica nu ne'nvață,
De vreme ce azi facem ce s'a făcut și eri.

Dar pentru ce gândirea-mi s'a rătăcit din cale?
Ce limpede e cerul cu ale lui schănteii,
Cum luna-l poleește cu argintul razei sale
Ce limpede pornește și blând din sinul ei!

REMINISCENȚA.

Adânc visând, eu stau pe mal,
Pe malul 'nalt și verde,
Dar ochiul meu plutind pe val
Tot luna din cer vede.

De tine-acum sunt depărtat
Prin noue mări de ură,
Dar dacă 'n sufletul meu cat,
Ved tot a ta figură!

Ș'a fost un timp când tu și eu
Un dor aveam pe lume;
Când luminai la glasul meu
Și eu la al teu nume;

Când sufletu-ți senin credea
Ca'n Dumnezeu în mine;

Când Dumnezeu inima mea
N'avea decât pe tine.

Acum te 'ntreb, unde mai sunt
Simțirile aceste?...
Iubitu-ne-am p'acest pământ?
Sau e vre o veste?..

„A fost, a fost...“ încep tușind
Povestile bețane;
A fost, a fost!.. zic, povestind
Eri dor, poveste măne!

ÎN RAZE DE AUR....

În raze de-aur ce curg din soare
Se scaldă vesel negrul pământ;
Ici mișcă-un flutur, colo o floare,
Dincolo unda fugind de vânt.

Colo pe creanga înmugurită
Doue mici paseri înveselesc,
Și cu iubirea lor nesfirșită,
Și cu cântarea, plaiul lumesc.

Eu de pe culme, întind privirea,
Lung între ceruri și 'ntre pământ,
Sufletu-mi soarbe nemărginirea:—
Sufletu-i lacom, pământul strimt!..

— Nemărginirea cați tu în cale?
Dar atunci doru-ți e implinit:
Singurătatea inimei tale
Nu e pustiul nemărginit?

G H I T A R A.

(Victor Hugo.)

Un vis să facem de voești;
Să 'ncălecăm doi armasari;
Vin! eu te iau, tu mă răpești,
Paserea cântă în stejari.

Stăpân și prada ta sunt eu.
A inserat, cat'a porni;
Amorul fi-va calul tău
Și veselia-al meu va fi.

Și mergând noi în desfătări,
Coamele lor vom desmerda
Și dimerlii de sărutări
Pe la popas noi le vom da.

Vin; n'auzi cum bat din picior
Ai noștri cai inchipuiți,
Al meu trezind visuri și dor,
Al tău cei nori inauriți?...

Dar un bagaj e necesar;
Noi vom lua pe-ai noștri cai
Și fericiri, și chin amar,
Și tot ce am, și tot ce ai.

Vino! de mult ziua s'a dus;
Vrabia, cum mai ride ea
Auzind lanțul ce mi-ai pus,
Ce mi-ai pus pe inima mea.

Și dacă munți, și dacă văi
Vezându-ne nu vor șopti:
„Hai, să iubim, cum iubesc ei!“
Vina a mea nici cum n'a fi.

Vin! dulce fii, uimit sunt eu...
O verzii ulmi inrouași
Și fluturi mii la glasul teu
Te vor urma din somn sculași.

Buhna cam trist se va uita,
Ochiu-i rotund pismaș holbând.
Ear nimfele vor hohota
Ulciorul lor incet plecând.

Ș'or zice: am încăpchiat,
Căci Hero și Leandru sunt;
Ulcioarele ni s'au versat
La vorbele lor ascultând.

Spre resărit haidem haidem!
Pe frunți tot zori ne vor luci
Si vom trăi ca 'ntr'un Eden,
De vreme ce ne vom iubi.

Să venturăm pământ și cer
Pe-ai noștri cai încântători,
Acu 'n azur acu 'n mister
Când prin lumini, și când prin flori.

Vom poposi la câte-un han,
Și pe hangiu el vom plăti
Cu al teu suris, cel mai scump ban,
Si eu... și eu, cu o bună zi

Tu Doamnă-i fi, eu Prinț voios...
Ah! vino, vin iubita mea.
Vom povesti basmul frumos
Și stelelor și cui vom vrea! —

T. Șerbănescu.

Alesandru Chrisoverghi.

Literatura modernă română s'ar pute împărți în trei perioade. Ateia s'ar compune din autorii ce au scris cam până la anul 1830 și ar cuprinde unele încercări literare în limba română, după secole de decădere; a doua ar merge până la anul 1848, timp în care se fac cunoscuți publicului Eliad, Alexandrescu, Negruzzi, Alexandri, Donici, Bolintineanu și alții; autori plini de entusiasm și de merite, a treia timpul modern, începe cu o confuziune fără margini în idei și în limbă. Spiritul reformator introducându-se între Români, cu o violență și pripă fără esemplu, tineri eșiți de prin scolile apusului respândesc nenumerate mici scrieri, fără idei originale, într'o limbă puțin înțeleasă de popor și cu toate aceste plină de pretențiune și de afectare. În loc de a se ar-

ma exemplul autorilor ce precedau generațiunea noastră și de a desvêli limba în mod natural mai departe, schimbarea radicală care s'a operat în modul și forma guvernării țerei se ia drept normă și în literatură și se naște astfel un mare contrast între scrierile moderne și cele nemijlocit anterioare. Chiar unii din cei mai vechi sunt răpiți de curentul general și în indoeală dacă ceea ce lucrase mai înainte fusese bine, părăsesc forma cea veche, își strică ei înșii frumoasa lor limbă, pentru a urma exemplul unor oameni fără chemare. Triste exemple de contrazicere cu ei înșii și prin urmare de decădere ne-au dat Eliad și Botintineanu în cei de pe urmă ani ai vieții lor. Alexandri ănsă a stat neclintit. Pe densul, curentul nu l'a împins pe o cale atât de greșită și cu toate că rămâne ani întregi în izolare, el își păstrează deplin originalitatea. Astăzi câți-va juni autori se încearcă, sub auspiciile lui, de a revoca la calea adevărată și a disvolta literatura națională în mod simplu și firesc.

Această împărțire a literaturii noastre se va adopta poate de acei care mai târziu se vor ocupa cu istoria ei, căci deosebirea scrierei între autorii acestor perioade resare la ănteia vedere în modul cel mai surprinzător. Limba și ideile lui Văcărescu și Conachi sunt altele decât ale lui Alexandri și Bolintineanu, și cu toate aceste e ușor de văzut cum acești din urmă sunt urmașii direcți ai celor de ăntei. Cercul ideilor, orizontul întreg al gândirii s'a lățit, limba a trebuit prin urmare să-și lărgescă marginile, să se inavuțescă—dar toate în mod firesc, fără salt—căci axiomul filosofic a lui Aristotele că natura nu face salturi, este adevărat și pentru literatură. Din

contra între aceștia și numărul mare a așa numiților poeți și prosatori moderni, mai toți jurnaliști politici și literari totodată, este o deosebire fără margini.

O legătură naturală aici nu se vede; cei din urmă nu au nimic național, deși tocmai cu aceasta se laudă; ei sunt dintr'o școală străină și condamnabilă.

Este de mirat că publicul rămâne astăzi așa de indiferent pentru lucrările literare. Nu numai mișcarea politică, atât de mare din cauza nesfârșitelor noastre frământări și lupte, precum au crezut unii, este cauza acestei indiferențe a publicului, ci mai cu samă producerile rele care i se infățișează. Pentru a redeștepta în public gustul literar, trebuie să treacă o vreme, vremea în care acești pseudo-literați să fie uitați. Aceasta nu ar fi lungă, dacă din toate unghiurile nu ar resări pe fiecare minută alții, ce urmează un exemplu atât de ușor de imitat.

Foaea noastră de la început a dat samă în articule separate despre meritul unora sau altora din oamenii noștri de litere. Din cei mai vechi s'a adus aminte publicului de Anton Pan și de Asachi, apoi de Donici și Const. Negruzzi. Din autori moderni s'au menționat meritele unor tineri care s'ar fi deosebit prin talentul lor, dacă moartea nu i-ar fi cules la începutul carierei. Aceștia sunt: Sihleanu, Capșa, Schelitti, Neculeanu. Despre Eliad și Bolintineanu, foaea noastră își propune a publica studii serioase, când toate scrierile lor vor fi apărut și astfel activitatea lor literară va pute fi cunoscută de aproape în toată întinderea ei, și se va pute judeca cu maturitate și nepărtinire.

Urmând acestei dări de samă, se cade să

vorbim și de Alexandru Chrisoverghi, poet mult cetit odineoară, dar mai de tot necunoscut de generațiunea noastră. El a compus un șir de poezii originale; a tradus câte-va altele franceze și germane și în prosă a tradus drama lui Alexandru Dumas tatăl „Antony“.

Această din urmă traducere s'a tipărit în 1837—anul morții lui Chrisoverghi—in București la tipografia lui Eliad. Căci acest barbat de merit, întreținea o corespondență regulată cu scriitorii din Moldova și cu ajutorul său din țara românească, contracumpănea prigonirile la care se espuneau autorii Moldoveni. Poesiile ănsă au fost tipărite cu șase ani după moartea poetului în Iași, cu îngrijirea fratelui său Manolachi Chrisoverghi, fiind cartea precedată de o prefață scrisă de D. Mihail Cogălniceanu. Din aceasta aflăm viața lui Chrisoverghi. El se născu la 1811, fu luat de mamă-sa în Besarabia la izbucnirea revoluțiunei grecești, și primi la Chișinău cele ăntei învățături de la un dascal numit Constantin. Reviind în Moldova la 1824, el deveni școlarul lui Mouton—singurul pensionat apusan ce era în Iași—și avu apoi de învățător pe Franguli, cel mai vestit profesor grec de pe acele timpuri. În pensionatul lui Mouton se familiariză cu literatura franceză și germană, în lecțiunile lui Franguli cunoscă pe vechii poeți și istorici elini. La înființarea armatei naționale el deveni militar, apoi procesuri de familie îl siliră să-și părăsească cariera începută; o pasiune violentă desvoltă în el darul poeziei; însfirșit la începutul anului 1837 o boală de care pătimea de mult și care devenise mai gravă prin suferințele sale morale, îl culese la vîrsta abia de 26 de ani.

Cea ăntei și mai cunoscută poezie a lui e-

ste „Oda la Ruinele Cetății Neamțu“, pe care o compuse la 1834. Prin Iași se răspândise vuetul că locuitorii orașului Neamțu, între care se deosebea mai cu samă unul Belî-Bou, dăramau pietrele cetății lui Ștefan, pentru a zidi case și hanuri în orașel. Chrisoverghi indignat de această profanare a singurelor rămășițe a unui trecut glorios, scrise această odă și o ceti amicilor sei. De îndată versurile sale trecură din mână în mână, se tipăriră în foi sburătoare, și aflară în tot publicul un resunet așa de mare, încât Domnitorul dădu ordin de a se opri imediat vandalismul nemțenilor. Poetul începe prin a arăta respectul său cătră niște „sfinte resipuri“ vorbește apoi de faptele viteze ce s'au făcut în zidurile cetății și sîrșește prin a blastama pe acei care pentru interesul lor darmă acest monument glorios. În sine ideea ar fi fost poetică, ănsă forma poeziei e așa de neingrijită, încât mai fiecare vers șchioapătă și te silește a te opri. Mai nimerită în formă este altă Odă cătră „Domnul Moldovei Michail Sturza V. V.“ compusă cu ocasiunea alegerei sale de Domn—*cel ăntei Domn Român ales, după un secol și jumătate de domnii impuse țerei.*

Oda începe prin laudele alesului și se adresează apoi la țară în chipul următor:

Și tu patrie iubită, saltă! veacul ți-a venit
Spre slava cea strămoșească ear te vezi că ai pășit
Earăși din sinu-ți pe scaun Domn stăpân ți-ai așezat
Vrednic fiu și bun părinte, cu fapte bune barbat
Pășește-acum cătră slavă, pășește fără sfa ă,
Ai de șef un bun părinte și de razim, sprijincală,
Inimile și simțirea a Moldovenilor toți:
Cu-așa cap, cu așa brațe a te 'nalța lesne poți.
Eară voi, norod a lumci, priviți cum ne-am înalțat
Și că pe-al nostru tron este un Român adevărat:
Respectați pe un neam care din somnul său se trezește
Și pe care un Domn vrednic spre slavă-l povățuește!

După această oda se sîrșește cu câte-va

versuri adresate arcului de triumf ce se înalțase pentru intrarea Domnului în Iași.

Afară de aceste ode, culegerea cuprinde câte-va poezii în care poetul se plânge de suferințele ce-i dă amorul, o fabulă, și un șir de fragmente scrise în versuri, cuprinzând idei filosofice. Aceste se sfârșesc prin patru versuri scrise în 8 Martie 1837, în zioa morții, câte-va ceasuri înainte de a zice remas bun lumii :

Gata a lasa viața, plâng suspin nemângăiat,
A tristelor mele zile nădejdea s'a 'mprăștiat.
C'o privire tănjițoare mi-e drag a mă mai uita
La fericirile lumii ce nu le-am putut gusta !

Traducerile sale poetice sunt următoarele: *Necra*, *Lampa* *) din André Chénier; *Dimineața* din Victor Hugo; *Mina*; *Tănărul* la përeu din Schiller **); *Lacul* din Lamartine***) și câte-va altele.—Traducerea dramei *Antony* se deosebește prin o limbă netedă și curată.

Din aceste puține produceri se compune zestrea literară a lui Chrisoverghi. Ȑnsă dacă ținem samă de epoca în care a scris, de sbuciumările ce i-au dat fără curmare nesfârșite procesuri de familie pe care trebuia să le caute, cu toată desplăcerea ce-i aduceau; de suferințele sale morale și fizice și de scurta sa viață, Chrisoverghi dobăndește o însemnătate mult mai mare. Cu dënsul se încheie întëiul period literar, și de sigur el ar fi luat parte

*) *Lampa* a mai fost tradusă românește de G. Grăndea și S. Vărgolici. Traducerea din urmă s'a publicat în *Conv. Lit.* vol. VI.

***) Această poezie s'a tradus încă de N. Schelitti și I. Negruzzi; ambele aceste traduceri au fost publicate în vol. anterioare a *Conv. Lit.*

****) *Lacul*, această frumoasă inspirațiune a lui Lamartine, a avut mulți traducători români, cel întëi a fost Chrisoverghi. Apoi a venit Eliad; în urmă Gr. Grăndea și N. Schelitti. Pe lângă acestea am aflat și de alte traduceri care pe cât știm nu au fost publicate.

activă la întemeerea și mai solidă a literaturii naționale, împreună cu barbații de merit care se ivise acum, căci el avea o inteligență un talent poetic și un suflet plin de entuziasm—ănsă a murit cu mult prea tănăr; cu toate aceste merite are Alexandru Chrisoverghi indetule pentru a nu fi lasat uitărei de generațiunile ce i-au urmat.

Iacob Negruzzi.

CRIȘMĂRIȚA.

(Traducere după Virgil).

Crișmărița Sîriacă, ce grecească mitră pune,
Șelele se'ndoe știe, știe din crotali să sune,
În crișma cea afumată, hojma bând, ea dăntuește
Cu sunătoarele bețe peste coate se lovește.

Ce-ți e bun să cați departe, osteneală, praf, căldură?
Când cole, pe pat, poți bine să te-așterni pe bătură,

Eată cupe încrestate, teazuri și rose frumoase,
Lira, flaut și o boltă de frunzișuri recoroase.
Aici fluierul suspină, sub a boltei resunare,
Repețind pe modul rustic a păstorului cântare;
Greș nu dă vinul vr'odată, vezi cum limpede sbucnește

Din borta ce în butoiul cătrănit să sfredelește;
Auzi cum murmură dulce valul din riul curat,
Vezi de toporași corone cu safran s'au inodată
Vezi a crinilor albeață: culeși lângă-o apă vie
Din Achelois anume de curënd ei au sosit,
În panere ce din trestii, cu artă s'au împletit.

Pe teazurile verzie cașcavalii se sbicesc,
Prunele ce se coc toamna, galben ca ceara lucesc,
Castanele sunt sub mână, rumenele merișoare,
Murele pline de sânge... pe mlădioase picioare,
Strugurii, până la gură spre pământ stau atârnați,
Jos s'ascund și castraveții d'alor curpeni spănzurați.

Pe Ceres, tu afi aice, bogată și 'mpodobită,
Pe Bachus, copilul Amor, și cu coasa-i de răchită

Drept stă zeul pus afară căsuța ca se păzească;
Dar nime nu se'nspăimântă chiar d'aproape să-l
privească.

O tu! a Cibelei preot, asinul tău asudat
Nu mai poate...la repaos trebui dară așezat,
Ca să prinză la putere, căci tu și cu a tăi frați
De puterea lui cea mare pururea vă bucurați.

Eată oara când pe câmpuri grierul te asurzeste
Când sub umezala petrei șopârta s'adăposteste.
De cum-va ești om cu minte, vino'ndată ici pe mal
Bea din cupa cea de vară, sau din vasul de cristal,
Intinde colè la umbră trupul tău cel obosit,
Și capul cu o coronă de rose impodobit,
Vino de culege coala, mii de serutări ușoare
Pe gurița unei dalbe, unei blânde fetișoare.

Peară omul ce gândește, cu sprincenile 'ncrețite!
Pentru cenușile noastre oare's florile menite?
Sau pentru mormântul nostru in cununi le-am im-
pletit?

Adă vin! ce va fi măne e degeaba de gândit.
Moartea de urechi ne trage, și ne repetă mereu:
Trăiți. frați, și trăiți bine, căci eată sosesc și eu.
V. Pogor.

Din odele lui Anacreon.

LIREI SALE.

De Atrizi vroesc a zice,
A cânta pe Cadmus vreu,
Dar strunele lirei mele
De dragoste zic mereu.

Mai eri le-am schimbat pe toate
Și chiar lira am schimbat,
Și să cânt a lui Ercule
Fapte mari am incercat.

Lira mea tot de iubire
Zicea. Eroi! ramas bun,
Căci strunele lirei mele
Numai dragoste resun.

ODĂ CATRA EL INSUȘI.

Tu cânti resboaele Tebei,
Alții de Troeni ne spun,
Eu cânt luptele iubite,
Ce pe mine mă supun.

Nu-s invins eu de pedestri,
Corăbii ori călăreți,
M'a invins o oaste nouă:
Doi ochi cu a lor săgeți.

ODA CATRA AMOR.

Eu vroesc, vroesc iubire,
Amor să iubesc mi-a spus.
Dar eu având proastă fire
Voei lui nu m'am supus.

El atunce cu mânie
Arcu 'n mână a luat,
Și-a sa tolbă aurie,
Și la luptă m'a chemat.

Pe umeri și eu indată
Ca Achil o zea luăiu,
Și un scut și o săgeată,
Și astfel cu-Amor luptăiu.

El svârlea, eu fugeam bine.
Când săgeți n'a mai avut,
El cu furie pe siue
In săgeți s'a prefăcut.

Ele 'n peptu-mi se'implăntară...
In zadar am scutul meu.
Cum te aperi din afară,
Când lupta-i in sinul tău?

CATRA EL INSUȘI.

Femeile imi zic mie:
„Anacreon ești bătrân,

La oglinda și privește,
 Peri pe cap nu-ți mai rămân,
 Goalăți este titva ta.
 Eu nu știu de mai am părul,
 Sau dacă de tot s'au dus,
 Dar știu că trebui betrânul
 Să petreacă cu cât este
 Mai aproape groapa sa.

IN CONTRA BANILOR.

Râu e fără de iubire,
 Dar e reu și când iubești,
 Ânsă reu'i mult mai mare
 Când iubind iubit nu ești.

In amor mintea-i nimică,
 Neamu'n samă nu-i bagat,
 Virtutea-i desprețuită,
 Numai banu-i căutat!

Blăstemat să fie omul
 Ce-a iubit banul ăntei
 El de frate te lipsește,
 El și de părinții tăi.

El aduce-omor și lupte
 Peste neamul omenesc...
 Dar mai trist e că prin trăsul
 Se perd cei care iubesc.

ODA LA VIN.

Când beau vin, grijile toate
 Câte una ațipesc.
 La dureri, suspinuri, grije,
 Pot atunci să mai gândesc?

Chiar de nu vreu moartea vine,
 De ce'n viață să oftez?

Mai bine golesc la cupe,
 Și in vin mă desfățez.

Când golim paharul plin,
 Ațipește ori ce chin.

. S. G. Vărgolici

REVISTĂ BIBLIOGRAFICĂ EXTERNĂ.

Deutschland und Frankreich von Ludwig Brunier, Bremen 1873. Autorul își propune, in această comparație între Germania și Franța, să demonstre că națiunea franceză s'a distins și se distinge in lume prin urnătoarele însușiri naționale: cruzime, fală, zădărnice, minciună, plecarea la pradă și jaf, intoleranță, lăcomie, slugărie, neștiință și prea mare inchipuire de sine—o listă de însușiri din cele mai respectabile. Din contra națiunea germană este după numitul autor nu numai in privirea rolului exterior pe care in fine l'a căpătat după cum el merita de mult, dar și in privirea perfecțiunii naturei și a dispozițiunilor sale, de sigur *națiunea cea ăntei* de pe pământ. Această carte este interesantă pentru a se vedè cum spiritul cel rece, nepărtinitor și cunoscător de sine al Germanilor a inceput a se falsifica—o falsificare ce se observă foarte clar in aprețuirea produce-rilor literare. Până mai dăunăzi rideau de Francezii cei infumurați care ziceau despre dënșii că sunt „la grande nation qui marche à la tête de la civilisation de tout le monde” și eată acuma *seriosii* Nemți apucați de aceeași nebunie „la folie des grandeurs” formă caracteristică de nebunie a secolului al XIX-le.

Hermann et Dorothee, poëme de Goethe, traduit en vers par Edouard Delinge. Bruxelles, Lebègue et Co., 1872. — Această nouă

traducere a celebrei poeme a lui Goethe este din cele mai nimerite. Traducerile în prosă a acestei încântătoare poeme nu pot nici odată mulțami, lipsindu-le farmecul principal a ritmului sau a rimei. Ea este tradusă în versuri rimate, spiritul și natura limbei franceze nepermițând o reproducere a hexametrelor. Eată începutul poemei:

Non vraiment, jusqu'ici, la place ni les rues
Si desertes jamais ne me sont apparnes.
La ville est-elle vide ou morte tout-à-fait?
De tous nos citadins, c'est à peine en effet
Même dans ce quartier, s'il en reste cinquante,
Bien qu'au milieu du jour la foule y soit fréquente.
La curiosité, que ne peut-elle pas?
Voici qu'en ce moment chacun presse le pas
Pour guetter ces proscrits que plus rien ne protège.
D'ici jusqu'à la route où passe le cortège
Il faut marcher une heure; on y court cependant,
A travers la poussière et par un ciel ardent.
Je me garderai, moi, de bonger de ma place
Pour voir ces pauvres gens que de leur gîte on chasse.
Avec le peu qu'il a sauvé sur le butin
Ce peuple a dû quitter l'autre rive du Rhin,
Si belle, et nous survient en ce doux coin de terre,
La fertile vallée, heureuse et solitaire
Dont il suit en fuyant, les sinuosités.

Russische Revue, Monatsschrift für die Kunde Russlands, herausgegeben von Karl Böttger, St. Petersburg.—Această revistă are de scop a răspândi în o limbă mai cunoscută „prin articule originale, relațiuni și traduceri, împărtășiri autentice asupra stărei politice, sociale, economice și intelectuale din toată întinderea imperiului rusesc.“ Intre colaboratorii la această revistă se insamnă D-nii *Besobrazow*, membru al Academiei de științi din St. Petersburg, *A. E. Horn* redactor șef a Jurnalului de St. Petersburg, Baronul de *Osten-Sacken* fost secretar a societății geografice, *P. de Semenow*, director a comitetului central de Statistică, *de Thörner*, membru al consiliului ministeriului de finanțe și *Wild*, membru al academiei de științi.

Pe lângă articulele cele mai mari, revista va conține o mulțime de notițe precum și critici literare și bibliografice asupra producțiilor literaturii rusești. Atragem luarea aminte asupra acestei reviste foarte importantă și pentru noi căroră nu ne-ar strica să cunoaștem mai bine Russia și modul cum merge ea pe calea progresului. Prețul revistei este de 6 taleri 20 de groși. Numerile de la 1 August până la 1 Ianuar costă 3 taleri. Abonamente la toate librăriile.

Les races romanes, par H. Kern, traduit du néerlandais par Alphonse Willems, alliance typographique 1872.—Aceasta scriere a apărut mai întâi în „Nederlandsche Spectator“ de unde a fost reproducă în traducere francesă în „Indépendance“ din 10 și 11 Noemvrie a. c. și acuma în o broșură separată. Autorul profesor de limba sanscrită la Universitatea de Leyda caută să demonstre prin o adăncă analiză a raselor romane de astăzi că nu există o așa numită „rasă latină,“ și că în grupele popoarelor romanice de astăzi nu trebuie să vedem numai o combinațiune măestrită fără altă legătură decât comuna împărtășire din limba și civilizația romană. Afară de *Români*, sunt din contra toate popoarele romanice de astăzi înrudite prin sângele lor și au cu toatele o înrudire mai mult sau mai puțin pronunțată cu grupa popoarelor germane.

Maximilian Perty. Die mystischen Erscheinungen der menschlichen Natur ed. a V-a 2 vol. în 8-a Leipzig. Winter. Pr. 4 Taleri 20 groși. — Autorul cunoscut de mult timp prin scrierile sale asupra arătărilor mistice în viața omenească, a tratat cu desvoltări nouă în acest op despre o mulțime de fenomene din cele mai adănci și neînțelese a naturii omenești; astfel despre visiuni, halucinații, somnul treaz, demonomania, magie și vrăjitorie, arătare de spirite, profeție, extasă religioasă și câte alte fenomene de natura acestora. Pretutindene autorul a căutat o pătrundere și explicare rațională a lor.

Louis Labarre. Le livre d'or du Baigne 1 vol în

in 8-a Bruxelles Muquardt 1872. — Această carte își propune a descrie in versuri tipurile familiei lui Napoleon III nu mai puțin a amicilor, credincioșilor și instrumentelor sale. Cele mai multe din aceste „poesii“ sunt scrise in o limbă și un ton care nu permit a le clasa intre producțiunile literare. Cartea este ănsă interesantă ca producțiune a timpului și a epocii in care se află acuma Franția.

Ludovig Aigner. A magyar népdalrol (despre canteecul poporan unguresc) 1 vol in 8-a Pesta 1872. — Această scriere in limba ungară este de mare interes pentru noi și ar fi de dorit să se găsească un traducător al ei. Ea conține un studiu asupra poesiei poporane ungurești, cu multe observații interesante asupra poesiei poporane in genere și cu multe caracterisări ce se potrivesc și la poesia poporană serbă și română. Intre altele trătează despre cantecele haiducești, care sunt atât de numeroase și in literatna noastră poporană. „Szegény legendy“ a ungurului nu se deosebește mult de haiducul român și de Kleftul grec, precum samănă toți aceștia cu Outlaw din timpul năvălirei Normanilor in Anglia. In genere ar fi de dorit să se traducă in Românește și cantecele poporane a vecinilor noștri, Serbi, Unguri etc., pentru ca pe de o parte să învățăm a-i cunoaște, pe de alta să vedem analogiile sau diferențele de poesia noastră poporană — ceea ce este identic cu cercetarea diferențelor și analogiilor intre spiritele acestor popoare. Colecțiunea de cantece poporane ungurești este foarte bogată. Societatea Risfalndy adună trei volumuri in anii 1846—1849, și acuma a mai publicat încă doue. Pe lângă aceasta mai sunt culegerile episcopului unitar Kriza, apoi a lui Iuliu Pop, a istoricului Thaly ș. a.

Angelo de Gubernatis. Zoological Mythology, or the Legends of the animals (mitologie zoologică sau legendele animalelor) 2 vol in 8° Londra 1872. Pr. 10 Taleri. — Autorul este italian, profesor de istorie și limbistică in Florența, redactor a ziarului literar științific la Revista Europea. Autorul face in această scriere un studiu comparat asupra mitologiei și legendelor despre animale. E probabil că din ea vom pute deduce multe inimi asupra mitho-

logiei animalelor așa cum există la poporul nostru — Cartea este numai anuțată; in curând va eși de sub tipar.

Octave Masson. L'ecole de Froebel. Histoire d'un Jardin d'enfants, simple récit pour servir de guide aux mères de famille et aux institutrices des écoles gardiennes et des salles d'asyle. Accompagné de 18 planches gravées. 1 vol. in 8° Bruxelles. F. Classen 1872. — Instituțiunea grădinelor de copii este una din temele principale de care se ocupă pedagogia modernă. Scrierea D-lui Masson ne arată că această instituțiune a început a prinde rădăcini și in Belgia. Ea este de natură a deștepta cel mai viu interes pentru aceste minunate instituțiuni, și poate va găsi un cetitor interesat și intre Români.

BIBLIOGRAFIE ROMANA.

Grigorie H. Graudea. Fulga, Roman original. Turnul Severin. Tipogr. Macina și Samitca. 1872 pr. 1 leu n.

Octavian Bariș profesor. Gramatica limbii Maghiare p. clasele gimnasiale inferioare Cluj 1872 pr. 76 cr.

Ispirescu. Basme sau Istoriu populare. București 1872 pr. 1 leu n.

Angel Dimitrescu. Elemente de Geografie. București 1872 in 8°.

Brialmont. Fortificația improvizată, traducere din franțuzește de Sergie Voinescu, major din Stat-major. București 1872 Tipogr. Curții in 16°, cu planuri.

Meditații asupra Crugului lumii și al Pascalei București 1872 pr. 1 leu 20 bani.

C. Copăcineanu. Comentariile lui C. I. Caesar de Bello Galico. Traducere. București 1872.

Stefan G. Ghimet. Istoria Sacră a Testamentului vechiu și nou, pentru clasele primare. Galați 1872 pr. 1 l. nou.

I. Strocscu. Noțiuni practice asupra îngrijirii, dresării și curării cailor. București. Librăria Socet et Comp. 1872 pr. 5 l. n.

M. Rosenthal. Dr. Tuberculoza (oftiga). Tratatul și evitarea sa. București 1872.

I. C. Raymond. Elemente de Gramatica Fran-

ceză Partea I, a II sub presă. Preț. opului întreg 9 sfanț. Craiova 1872.

Andrei Baron de Șaguna. Manual de studiu pastoral pentru școalele clericale. Sibiu 1872 pr. 50 cr. Tipografia Arhidiocesiană.

P. Constandinescu. Șezătoare agricolă la țară. București 1872.

D. Ananescu. Curs elementar de Istoria Naturală tom. II Zoologia. Partea I Anatomia și Physiologia cu figuri în text și note explicative p. clasele superioare de Licee și Seminare. București 1872 pr. 4 l. 50 b.

Mihail Cogălniceanu. Cronicele României, vol. II București 1872.

D. Barb Constantinescu. Confesiunea ortodoxă a credinței bisericești catolice și apostolice a răsăritului. Broșura 1872 București.

B. P. Hasdeu. Istoria Critică a României, fasciculul II, 10 coale în 4° București. Preț 5 l. n. p. district 6 l. n.

A. P. Hasdeu. Domnia Arnăuțului, navelă istorică, editată de I. Vulcan cu portretul și biografia autorului 1 vol. 8° mic București Prețul 2 lei noi.

Anuarul legislativ a ziarului Dreptul, 1 vol. București. Pr. 3 l. n.

A. Dumas fils. Barbatul—Femea, traducere de C. Dimitriade 1 vol. în 8° București, G. Ioanid. Preț. 2 l. n.

Noua colecțiune de basme sau istorii populare, ed. 2-a. 1 vol. București Tipografia T. Mihailescu Preț. 1 l. n.

Metod de Ollendorf aplicat la limba Elină 1 vol. Galați.

Laboulaye. Povești Albastre, traducere de Gr. M. Alexandrescu. 1 vol. București.

Victor Russu. Suspinele Silvelor poezii și proză 1 vol. în 8° Clușiu. Pr. 50 craițari v. a.

A. Gorjan. Traian, Schițe istorice, cronologie, biografie și fapte ilustre ale acestui imperator 1 vol. în 8° București Ioanid; Galați Nebuneli. Prețul 3 l. n.

C. S. Stoicescu. Epitomej Historiae Sacrae adnotată românește 1 vol. București.

M. Mihăescu. Manual de istorie universală antică cu geografia respectivă, ed. a II-a 1 vol. București.

Elemente de geografia fizică și politică, ed. a III-a 1 vol. București.

A. Macedonski. Prima-verba 1 vol. București.

Situațiunea județului Covurluiu 1 broșură, Galați.

Arnold. Prima conversațiune Germano-Franceso-Română 1 vol. București. Pr. 1 l. 25 b.

Teodor Roșu. Economia p. școalele populare 1 vol. în 8° Gerla 1870. Pr. 35 craițari v. a.

Veniam. Pop. Istoria Transilvaniei și a țărilor din jur pentru clasele gimnaziale superioare 1 vol. în 8° Blasiu 1872. Pr. 50 craițari v. a.

G. L. Frollo. Vocabolario italiano-romanesco, francese-romanesco e romanesco-italiano-francese con tre trattati gramaticali e con l'aggiunta dei principali nomi propri, Parte prima, Vocabolario italiano-romanesco. 1 vol. în 8° mare 672 pag. Brăila

Gheorghe Bariț. Dicționar Unguresc-Romănesc format. 8° mare, 41 coale se află depus spre vânzare la librăriele din Brașov, Sibiu, Cluj, Lugos, Temișoara, Arad, M. Sighet cu prețul de 5 fl. 70 cr. legat cu piele și 3 fl. 20 cr. v. a. legat ușor. Brașov. 1869.

CORESPONDENȚĂ.

D-lui *Teodor*—Viena. Vă mulțămim. Țușe mai ateu binetoiți a ne trimite originalul german cu numele, sau cel puțin inițialele autorului.

D-lui *A. P. A.* în Gr. Respins. Abonament gratis nu se poate da. Manuscriptul se inapoeste. *Red.*

E R A T Ț A.

În No. 8 al *Convorbirilor*, la pag. 304, în Legenda: *Duhul cel rău*, coloana a doua, la IV, să se cetească astfel:
Și zioa cu mândre zori,
E ades plină de nori.